

42

JOVAN MOJILJ

VALIKI '11

scenari priča o Kosti Stamboloviću
u dva čela

BRISTOL, 1977. godine

Ovaj zborni prikaz o revolucionarnom KROUŠI ŠKOLU U LESKOVCI napravljen je na osnovu postojećih dokumenata i podataka. Od ličnosti koje su u vezi sa ovom školom izdani:

1. Dr. Dimitrije Kulić, KROUŠI ŠKOLA, Leskovac, 1973
2. Bratstvo Kulić, KROUŠI ŠKOLA U LESKOVCI, Leskovac, 1969
3. Mr. Stojan Kibeljić-doba, LESKOVČANI ODREDO, Leskovac, 1970
4. Dr. Dimitrije Kulić, KROUŠI ŠKOLA U LESKOVCI, Leskovac, 1970
5. Stojan Kibeljić
 Branislav Rakić
 Josif Stefanović, KROUŠI ŠKOLA 1903 - 1945, Leskovac, 1961
6. Dr. Milivoje Petrović, LESKOVAC U RANU I REVOLUCIJU, Beograd, 1968
7. Bratstvo Kulić, ŠKOLSKA ZADRUŽINA "KROUŠI ŠKOLA" U LESKOVCI, Leskovac, 1966
8. "KROUŠI ŠKOLA" pedesetogodišnjice radničkog pokreta Leskovca i okoline 1903 - 1953, Leskovac, 1953
9. Dr. Dimitrije Kulić, KROUŠI ŠKOLA U LESKOVCI, 1961
10. Dr. Dimitrije Kulić, Od Oktobra do Sutjeske, Leskovac, 1969
11. LESKOVČANI ŠKOLNIK, 819, Leskovac, 1974
12. LESKOVČANI ŠKOLNIK, 871, Leskovac, 1976
13. Po iskazima savremenika, drugova i porodice Koste Stanevića, koji su još živi.

NA ONIMA IZVODACIMA

Prvo: Svoj prikaz ne treba na sceni realizovati kao dobar, samostalni prikaz, već scenistu prišu treba izvesti realističnim sredstvima. Ovo priča nije (samo) dokument, već je živak. Zbog toga sceniski prikaz treba da deluje kao veći, izvedeni izraz samih događaja, pojedinih epizoda priče.

Drugo: Iako su ličnosti koje se javljaju u scenama prikaza, imenovane, treba da su u pitanju konkretne ličnosti, za prikazivanje koje nije obavezno da ti likovi liče na svoj prototip u stvarnosti. Bitna je dramaturška funkcija čina, njegove uloge u toku događaja, a ne njegova personalna autentičnost.

Treće: sceniski prikaz shvata širok raspon vremena od 1905. pa do 1942. godine. U tom smislu tekst je scenista kronika, a tako širokom vremenskom predmetu najbolje odgovara prikazivanje čitavih likova. Očekuje se da se ovo nije moglo izvesti, jer se radi o najvećem događaju od epizoda pre II svetskog rata pa do 1942. godine, 1905-a. Zbog toga je moguće da ovaj sceniski prikaz na sceni izvede u potpunosti čitavih likova od kraja tako, što će isti izvođači biti označeni kao i čitavi likovi u prikazivanju epizoda. Pri tome valja da reditelji i scenisti imaju jednu jednaku oznaku, koja će karakterisati lik. Pri takvom sceničkom postupku, zbog preporuke od strane publike, valjalo bi da reditelji ne meša pozitivne i negativne likove. Na primer, moguće je, bolje reći realističnije, da glumice koji igra Dječija Vrhovna komanda, a drugoj epizodi, bude recimo politički glumac itd.

Uvodna riječPrvi dio

(Ovo govoreći je prazna. Ili najbolje korijepoljivih elmensta od koji) se, promenom mesta i položaja, mogu saopreirati različiti ambijenti. Na pozornicu dolazi seo prisutni.)

REVOLUCIONISTA

Sakupili smo se večeras da pokušamo da otkrijemo jedan VELIKI PUT. To je put naše Revolucije, da pokušamo da budimo malo svesniji se to, kako je revolucija izrastala u čoveka, kako je izvela iz tog čoveka, koji je pripadao revoluciji, kako je on postajao naš svet. Neumitljiv borac, jasnog te velike volje, te pobuna, i preokretanja, i pobeđe, koja nam ostaje na kope i vidi nas. Sadržali smo se, da se setimo svih ljudi, koji su na svojim plaćima pouli i izneli glavni bore, revolucije, oni nisu bili svi. Seo nared je otkrivena naša da odreni svoju zemlju. Ali, da se večeras setimo jednog od tih ljudi, kroz koga je revolucija izrasla i progovorila, da se setimo KOŠIĆA I VEJIKOVICIA.

Košići od vas znaju za taj veliki put, kojim je prošao Košica i vejić. Međutim, valjalo bi da večeras malo razmišljamo o svim namima. Da nasovimo svoj život se zapravo naša najveća. Možda ćete nam da to nije naš najvažnije u pozorišnu. Čovek dolazi u pozorišne da gleda, sluša, razmišlja, razmišlja i da se se obaveštava u sebi samim. Ali pisar ovog priklasa, preteći taj veliki put Košice Stamenkovića, nije nijednom trenutka mogao da se zalobodi pitanje, koje se ugušivo samom sobi: a kako je bio taj put? Kakav je bio, i kakav jeste? Priključile su se, i ostavio i vi sami to pitanje. Verujte, bilo je mnogo toga.

1. КОМИТЕТСКА КУКА (1909), РЕЦИТАРЕЦИТАЦИЈА

Ja nisam kuko Štarković, ali ću vam rečati svoje ići umnože
vijeće. Jer on je tu, među nama, no mi svako od nas, on n'kada
i je ni odlazio od nas.

ДЕТЕ ИСТОРИЈА

Reka nam Kosta sam ispriča, kako se u čuvanoj knjizi Revolucija,
kada se u njemu vidjela, razvila i razlozila ta velika poruka
šestog stoljeća.

ИДЕЈА ИСТОРИЈА

Prilvatite do naše male glučke spave pomogla da se ispričaju ti
prošli događaji, da zamismo sve te ličnosti koje su vezane sa
šestom stoljeću naše Revolucija, da zajedno sa vama, no viš
pomogla, još jedno povetanje taj

ИДЕЈА

... veliki put!

(RECIKA. Nekoliko elemenata označava situaciju u Kosti i recite-
tjaku knji. A grupa se izdvaja potrebna broj glava, koje označ-
ju ličnosti u epici: "Kosti i tjaku knji").

ИДЕЈА

U meni sve se začelo još u djetinjstvu, bio sam tad još mlad.
Bila je to pre Prvog svjetskog rata, nepre oko 1905. godine. Radio
sam se u Laskovcu, a moj otac Stanke bio je učitelj, saler, učar.
Imao sam još dva brata i sestru. Bili smo siromašni. U vjerskoj
Kulaševoj školi imali smo učitelj, petnaest slova. Ni jedna dje-
bila se svim slovom tim odredim. Dvana su bila obilježena horovima,

1. POVIJESNA KONA - 1903. godine.

PROLOGIŠTA

U svijetu čitavih ljudi, ali su vam većinom govornici umesto
sluša. Jer ne je tu, neaju nama, porok svetlog od nas, ni ništa
niže ni odjavio od nas.

PRVI POKRETIŠTA

Nešto nam kaže sam ispriča, tako se u čoveku radja Revolucija,
bako se u njemu radila, razraslo i razdvojilo te velika pobeda
čovekove istorije.

DRUGI POKRETIŠTA

Priznajte da naša mala glumečka scena pomogne da se ispriča i
prošli događaji, da zamislimo sve te ličnosti koje su zajedno sa
svetom radjale naše Revolucija, da zajedno sa nama, sa našim
porok, još jednom osvetlimo taj

III

... vol' ni put!

(PROLOG. Nekoliko u emocije osnažava simpatijama Kostic. režite-
ljsku liniju. Iz grupe se izdvaje nekoliko ljudi glumaca, koje postaju
ličnosti u otkoči: "Roditeljska grupa").

KONCI

U meni sve to začelo još u maloj, oboj kući. Bio sam već još mlad.
Bilo je to pre Prvog svetskog rata, negde oko 1903. godine. Bili
sam se u Beogradu, a moj otac Stanko bio je radnik, učitelj, član.
Imao sam još dva brata i sestru. Bili smo siromašni, i blatinjavoj
Milaševoj ulici živeli smo ljudski, potčinjen glasom. Na stakla nije
bilo na svim prozorima otmine. Otmine su bile oblegijene harcijem,

1. ПОЛИТИЧЕСКАЯ РАБОТА. 1900. год.

ПРОЛОГ

Ja nisam znao Stamenovića, ali da vam kažem govori mi mnogo o njemu. Jer on je inače, kao puškar, nared svake si nas, on nikada nije ni odario od vas.

DRUGI PROLOG

Kada nam Kosačica prvi ispriča, kako se u Švedsku naša Revolucija, kako se u njemu rodila, razrasla i na kraju te velike pobjede švedske historije.

TRČIŠĆE

Uživajte da naša matična grupa poragne da se ispriču i prošli događaji, da pomenu sve te ličnosti koje su zajedno sa Kosom našu Revoluciju, da zajedno sa vama, iz vaše umnog, još jednom osvetlimo taj

SVI

... veliki vrh!

(Kosom, kao što je čisto označava sirotinjska kućina podite-
ljstva kuća. Iz grupe se izdvaja jedan od glavnih, koje postaje ličnost u epizodi "Sirotinjska kuća").

KOŠIĆ

U meni sve to začelo još u sedmiletnoj luci. Bio sam kao još mlad. Bilo je to pre Prvog svjetskog rata, negde oko 1900. godine. Bio sam u Londonu, a moj otac Stanković bio je učitelj, učitelj, učitelj. Imao sam još dva brata i sestru. Bili smo sirotinjski. U blatinjavoj Kulaševskoj ulici imali smo kućicu, parovan zlatom. Mi stakla nije bilo na svim prozorima oči. Onda su bile obložene kartonom,

MAJI

Ustavno, mnogo je to za mene. Košta je još mlad. Ovde e tobozi
radi, o da kolima još koštovu magiju. Šak de Krasovljevi ?
Ve jawn. Knove je to za njega.

OLGA

Može de je mlad, ali treba da radi. Zana. ovo de izući. Kome
para da se školujem.

MAJI

Teško je to. Na dva mesta radi ...

OLGA

Teško ... teško ... Kasnije de mo biti još teže, ako se daviš.
Sretinje gori

MAJI

Sirota je smo, ali se uradimo od gladi. Ti ipak zaradiš ...

OLGA

Ajdo, šta mi govoriš? Kao da sam običan tešak i siromaš, a šta zaradiš?

MAJI

De i ovom nešto zaradi. Ali, nije naj gore za siromaš. Znaš da
je bolji život s nama se nego radi.

OLGA

(oleno) A šta ti si htela? Svakom je jezda života. Svakom je, pa
da se svi izdržavaju. Sirota je smo i tako radi.

KOSTA

Eto, još de dade nam počeo nešto de razumem: da smo sirota, je.
Više su drugi ljudi, osobito žene, drugačije žive, mnogo se
nogo ni. Ali oni nisu sirota. Nežam de to. a sam izmišljao,
čovjeku raditi, jake kole se koštovu ušarijom nekog za vežar,

razmišljanje vam, pitao me: kako to i ostalo da je tako sirotinja,
a kako nije? A ovaj što je sirotinja, kao je on baš tako da bude
sirotin... (obruša se očima).

Je li tako, zašto smo mi sirotinje?

OTAC

Kako zašto? Kako to pitati ...

OTAC

Šteta, jer mi nešto u se imamo, tako jedni su sirotinje a drugi
nisu?

OTAC

Ma kako? Tako je to u svetu. Jedni ima, a drugi nema.

OTAC

Znam to. Jedni su gazde, a drugi nisu, a i kako i zašto to:
da su jedni gazde?

OTAC

Šta se radi? Tu, Otac i naj božati

(obruša se očima, što i mešao tomak)

OTAC

Božati ču.

OTAC

Edrovo.

OTAC

Ma, mi već došao, kako?

OTAC

Danas nisam došao, prekovremeno.

OTAC

Kako li vam gazda to, što ne ide prekovremeno?

JOVANA

Kako -- pluću? Znaš dobro da pralim se kao na običaju.

OTAC

Kako to možeš ...

JOVANA

Noću, Debe in se ... gazde ...

OTAC

Pa tražiš!

JOVANA

Ke ste da traži? Tražilo ovaj Vlastinčević, 13? Gazde rekao da
je suđžija i izbacio ga. Noć noće tražio gazde da ga primi.
... a žensk broja deca.

OTAC

Ne rekoh ti ja da je bolje da ne govoriš u ludoglu.

JOVANA

Šta je isto. Šta su gazde gazde, a tražik-tražik.

(plozi MARI)

MARI

Ajde da se jede, još dok se vidi ... ne postalo po sreću da mi
tu ... a što si ti tako blag?

JOVANA

Pažnja mi nije dobro. Danas je bila grozno kišva. Dež smo se
promokli. Nes ti ... (da je najni kucica za jelo)

MARI

(sledu u torbu i k. l. u) Da ti još ni zalogaj n'aj pojao ...

JOVANA

Kisur morao.

10.

KATI

Govorim ja ti, da ti taj porok nije za tebe.

JOVA

A šta mi Julij? Šta ti govoriš, da mi taj ...

KATI

Naravno, ali ima i takvih poroka,

JOVA

više bolje ... više bolje ...

KATI

Više bolje ... kad se raschotiši

(užasi Nostre)

SESTRA

Govoriš, govoriš, govoriš, govoriš

(užasi Nostre Nostre)

JOVA

Da se jave ... da se jave ... ovaj ovaj ovaj

(ovo telaju i jone, Jova je legao)

MARI

Šta? ovaj ovaj ... i peći. Šta? Ova ova što se govori, ali

sprenila mi je svoj detan ušice! (vodi tanjir na ošlewon) Oho!

MARI

Baklava!

MARI

Šta? ovaj ovaj ovaj, pa šta dani ja baklava.

JOVA

Ovo je baklava!

MARI

Šta mi ovo kaže, za ovu,

ŽENJAK

(dovremeno) Čeeš ca te volim?

MLAVKA

Demog, ako sam čika Miloj. Rekao je da će doći. Kuća, nešto
se dogovaram s tetom, tako ...

STRAH

Aha .. aha .. nek' dođe,

KOŠTA

Taj čika nikada ni dođe kao drugi otac, jer to nikada sam se
prei još zaposlio u tekućoj industriji. Kad sam već bio
završio školu, bio sam već malo stariji i ožudao sam. Otac je
nekada dugo obilazio, odgovarao, molimo, dok se gostujući dani
najzad ne primije ... Došao taj iati čika Nikola ...

9. PRVI DEO - Išla rodina

(SREĆA). Čak je je nekakva fabrika. Vidi se da može raditi
ne žene i deca). KUPA, O 46, MIKOLA.

MIKOLA

Pa, sićušni, i malo. Onda se ti ove stvari mogu, ali te
priše. Ova je fabrika...

MIKOLA

Ajda čuo, zna... kaže... Zašto ova osoba ove u malim stoji?

MIKOLA

Ovo, sad samo... (ova osoba uzimaju bez u odzvuč)

MIKOLA

Ova osoba ne utovek.

MIKOLA

Pa te je malo ponaša.

MIKOLA

Kaži te govori! Ova je meni priše...

MIKOLA

(ironično) ...pa, ovde ti sam ti govora... Ova je fabrika...

MIKOLA

Pa, ako te nizam odzvuč. Ja govora?

MIKOLA

Kaži ti govora, ali o... govora. Zato i ti o ovom radniku.

MIKOLA

Onda, ali i govora.

MIKOLA

Onda, govora, ako te govora... ako ti...

STANA BOJICA

— On, ko na pločko vstane... Sve pokrivaše po tleh in. (Sedela)

STANA BOJICA

— Alen, dober, brže... Ali si ti atak, kaj? Kaj svojo in ti? Ve-
daj to odmah, pa čisto...

STANA

— A čemu to je tu čaka? (Sedela)

STANA

— Ne brini, pomisli si več poslednja, Alen si, blatar, in trsa
od te in da ti boš...

STANA

— Hlačni se, postaj. Da bideš vreden, da si bideš poslednja in glava
si je, in da bideš pozizan... Ko je pozizan, tega sv. svetlo. Je-
si ti razumeo?

STANA

— Razumeo sem, Alen!

STANA

— Vidíš, kako se razširjajo prahu in svet, od kojih se posla
vsega ščolera.

STANA

— Ali je prašina?

STANA

— Šta bi si čisto čisto, kolikna ljudi vidi svet, pa najino ni je
vsega ščolera prašine, Alen te ne prijet!

(Sedela poslednja)

STANA BOJICA

(prejela svoj) Koraj!

STANA BOJICA

— Izvolite, gostodine poslednja?

ПОСЛОВИЦЫ

Са што си, ауст'о, ама лезе, ја нарабаќај'и јуно, ај

СМЕЈАЊЕ

... је та... Са што је баша...

ПОСЛОВИЦА

Тако је, про... што секој... додеј'и се не се јави у мајци...

НАЈЕДИ ДИЈАЛОГ

Се ја рече баша...

ПОСЛОВИЦА

(тука себаша) Ој нри баша!... Није баша! Баша, баша се
 баша! Како се само још једанпут реците, баша...

(додеј'и плешај'и се)

СТАВ

(сериозно) Још се баша, баша баша.

НАЈЕДИ ДИЈАЛОГ

Још се баша, баша баша?

СТАВ

Још, доведете се.

ПОСЛОВИЦА

А, баша? Ти си тај? Баша се баша?

СТАВ

Костај'и баша баша баша.

СТАВ

Ба баша баша баша баша, баша баша...

ПОСЛОВИЦА

Баша што си баша, баша, баша се баша баша баша. Баша
 баша баша баша баша, баша се баша баша баша...

10004

Pradom je ot...

10005

... a ako me voliš, siđe mi naknadno, da ti štiti znanje i poštenje...

10006

Janj... Suo?

10007

Šta je to?

10008

Ajde evo, Nikole, odvedi ga dole, pobe se na širina kucina, pokaži mu šta ima da radi...

10009

Šta to bi bilo bolje... da ... ova je šteta je...

10010

Ja rekoh. Ako toče - toče, ako mače - mače, pa sretno na put.
(poslovanje, ja etc)

10011

Mače, kad nije drugo, sledi da ne bude malo, zbog pravice...

10012

Mače, neka mi i čete. da se ne ja i to, neč da okreće sile...
ali mače.

(Čuje se zvone)

10013

Šta je to?

II. 1913

První,

III. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...
... ať se mně neříká, že jsem...

IV. 1913

(... ať se mně neříká, že jsem...
... ať se mně neříká, že jsem...)

(... ať se mně neříká, že jsem...
... ať se mně neříká, že jsem...)

V. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...

VI. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...

VII. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...

VIII. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...

IX. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...

X. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...

XI. 1913

... ať se mně neříká, že jsem...

ČETVRTI

Šešter, šišteron šišter.

PETA

Nie je vulo džabur oje.

ŠESTA

Š, šta, šta... Ali bolje bi mu bilo, da ste našli neki posla
gde se piše, kad je pisan.

SEPTI

Ovde nije tako.

OSMI

Šta... tako nama, tako i njima... Tamo su je redilo,
ni...

DESETI

Doglo je da imati šeraga... na početku, ili na advokata...

(smeh)

ONAJ

Šta... tako da sam je poznao i ja...

(Še je se zvono)

ONAJ

Našla me nego u, još zvoni.

ONAJ

Uda ti čavito ni na... (smeh)...

ONAJ

Šta... niči se... (smeh) se radi prekovredno!

DRUGA KORNICA

Mače, čuči! Ovo ti, Rajko, ovo. Pa porle podeliše.

PRVI PADMNIK

U, Milorade, čuči one kante!...

DRUGI PADMNIK

Čuče, čuče, i ti, i guraš. Šare kante... kante... Radin
već ove smene.

TREĆI DEČAK

(ulazi plačući) Mama!... Mama! Gde je moja mama?

PRVA KORNICA

Šta si to video, crno dete!

DRUGA KORNICA

Ide mi krv. Daj da me prevršimo.

(primplja se su oza deseta, koje i da je plače)

TREĆI DEČAK

Jao... mama... jao... mama moja...

PRVI PADMNIK

Savite živku! Živko! Živko!

DEČAK

Savina Živku! Savina Živka!

ŽIVKO

(ulazi naglo) Šta si to video, sine moj? (uzima ga u raručje)
Čekaš, da ti prvo operem. Čuči, dajte malo voće. (neko daje

Nemoj na plašeš... kad će mi... (šepira mi ruku, pomaknu je)
Prva i Druga radnica, previjaju četetu ruku) Znašće nisi pazio.
Jedak tako... ova nešto da se desi...

PRVA RADNICA

(kroz plač) Nisam ja ... mamo... jao... boli me...

ŽIVKA

(držeći dečku u naručju) O bože, bože! Pošla će naša deca da
se tuče? Na propadaju na ovoj fabrici? (plače) Šta na ovom svetu
nije to oseća, šta je deca? Šta su mi čili u ruke, mesto lopte
i igračke? Poljano mčioni, šomare, bolesti ljudi, ljudi, šuje
li to tako?

DRUGA RADNICA

Ujče, Živka... Smiri se, ako nam povešaju radnicu, deca neće
morati da radi.

PRVI RADNIK

Vodi ga kući, I nemoj na plašeš. Doći će i naš dan...

ŽIVKA

(noveći deca) Kad... kad... kad...

(Radnici se rasliase. Počinje puzao. Čuju se mašine).

KOPIJA

Bio sam uhapšen. Preda vrata se otvorio još jedan svet. Fa-
brika, mašine, radnici, a video sam i gardu, vlasnika fabrike.
Čuo je taj mladišar čovek kao i svi mi, a fabrika je njegova.
Ubrzo je ušao u fabriku. Počeo sam član socijalističke
omladine. Počeo sam da radim u prvom našem sindikatu. Ali,
došla je 1914. godina. Počeo je prvi svetski rat. Iz naše ku-
će u ratu bilo nas je dvojica: moj otac i brat Jovan i ja.

Govor je bio u stvari rezultat odabiranja, a ja sam bio "izabranik"
kao. Prva je prošao Althaus, a ja sam jedini francuski
kandidat stigao do Golana. Bilo je to prozajic voljake; Iro-
nija. Onda sam bio osijan...

3. 3. 3. 2 - 1914 - 1916. opětně.

(Prostovská nemocnice, na své straně Těle naujeni vojníci, než
nám i matka. Svoboda, zdravotní nemocnice i různé služby ne umějí.
Někdy i na druhé zdravotní vnitřní vnitřní).

1914. 3. 3. 2. (Anon.)

... ..

ROBTA

... ..

BOLNICKANNA

... ..

ROBTA

... ..

ROBTA

... ..
... ..

PRVI LONJENIK

... ..

ROBTA

... ..

PRVI LONJENIK

... ..

BOLNICKANNA

... ..

ROBTA

... ..

PRVI LONJENIK

... ..

KOŠIČI

"O čo ne zna. Čovek izostá ..."

PRVI POLIČAR

Čovej saže. (príde zvonku, šofér líba ... dno)

(ulaze do kolončara a vrece nepočula ne možliho)

DRUHÝ POLIČAR

Čto čomu ja? Fera više slobočnih krevnita.

TRTÍ POLIČAR

Beavno, Čveant! Čaj četo v ovit?

(vlezi kolončara)

ČETVŔTÝ POLIČAR

Prjto je avno. Čveča čomu da přemestimo. (prilazi jeduce konje-
dnu) Ej, čilice, ajde, dirmi se palake. Čto) u s čje baraku ...
(čilice) se polake diže, nečje mrtičje, sčuplja naše čitnice i
za štahom polake izivasi) Čveča ja čilice.

(kolončari dočaje končara a prjdu ja v čitice za čitij)

PŔVI POLIČAR

Č nečestli je.

DRUHÝ POLIČAR

Čaj čilice u čje nože.

TRTÍ POLIČAR

Sironah ležko čomu više od čvečara i čilice ...

ČETVŔTÝ POLIČAR (pohled)

Ja čvečar i ja još čilice. Vid, čo čomu čilice ...

ČETVŔTÝ POLIČAR

Čve čilice čje da se krevn, přemestion u šator.

(kolončari čje)

PRVI RASPOJENIK

(pa i petnaestak lakova) Ažde, on se sprema. Čuje, ljudi ...
 da sprema je ... (odlazi da se sprema, čuje se ožen glas) Pa sprema je ...
 on sprema je ... (višnje)

DRUGI RASPOJENIK

Ši, ožde ja viderimo s tebe, u konjicu juna pravom ... pravo
 na viderimo glavnu ...

DRUGI RASPOJENIK

Dođe više. Dođe je bilo juriša. Še te sad, ušice ako možda.

ČETI RASPOJENIK

Ali mi čemo ipak uočiti. Venera! nam videru ... čemo: od zap-
 ri: čemo samo perje ...

ČETI RASPOJENIK

Še se ti u civilstvu?

ČETI RASPOJENIK

Še se. In čemo.

ČETI RASPOJENIK

A hoće li ti nam videro biti veće, ako pobedimo?

ČETI RASPOJENIK

Še se, ožde čemo viderimo!

(konjicu videro se sa više)

ČETI RASPOJENIK

(prilazi mu) Še se se.

ČETI

Še se se?

ČETI RASPOJENIK

Še se ...

ROZKA

27.

Da vidim (prilazi Ravjenka. Koli je izdehano). Da li zna, za što
poslao?

UJELI RAVJENKE

Uj kome nasiro,

UJELI RAVJENKE

Sestro! Sestro!

(Da vidi sestru)

UJELI RAVJENKE

(prilazi i provanava urelog). Sosev je, Utraba de na odnozu,
(narle oče)

ROZKA

Urelo je starš-dnu.

(dolaze dva policajera sa revolverima, pređu ga umriog i odnose ga.)

Za njim idu svi naujenici)

(Što je sa tenonara kopova.)

4. OPŠTINA - 1920 - 1931. godine.

(PROMENA).

KOŠU

Uprko sam razmišljao o ratu, završili smo skladbama od "Luzaka". Uti
 roje smo se bratili: među skladbama ili naš? Nas radnike i našu
 devojčicu Gazdu Mladicu. U posled. ut. našo imao svoga. Izbili su. A rad-
 ničke masovne su upol. Uti to? Toliko da se prešivi. Dile mi je
 sve jauna. Sve je revolucija donosi oslobođenje radnika. Kreće
 ojačati radnički pokret, omekšaviti su. Uprko su revoluciji klase.
 Posle rata postao sam član Komunističke partije. Vratili smo se
 obitelji, devojčicu i našu. Uti se se u Loskovu dogodilo neoči-
 šno i nepredivo stvar'.

JEDAN RANIK

Komunisti' su se opštinskim izborima pobedili. Proletariat i radni-
 nici su komunisti. dva klasa. našom narodu. u va. Uti i na polu:
 Uti u Beogradu su komunisti' došli na izborima celo opštinske uprava.

DRUGI RANIK

Na opštinskim izborima 1920-će godine Komunistička partija u Bos-
 kovu došla je sa mogućih 1800 glasova razno 1100 glas. Bila je
 to velika pobeda radničke klase.

TRUĆI RANIK

Uti "Leštavačka partija" (Luzaka) je naše čest meser. Uprko
 vlada dogovila je Opatovu, košova se odbranjuje nad Komunističkoj
 partiji.

POLICIJSKI PISAR

Vlada je odlučila da se snage države snage u službi službe i rada.
 Uti su, proletarski savet (Luzaka) da se sa našom Ustavu,
 zabranu svega Komunistička, i drugu u drugu (Luzaka), obmanjivo

njihove organizacije, zatvore njihova štamparija, zabrane njihove novine i svi drugi spisi, koji se moraju objaviti u ovoj državi, zapovedali, pravosuđe i policija, Oktobarska revolucija i slična usilje ...

XXII. PUNJE

U ovom raspravi buržoazna vlada je donela zakon o zatvaranju državnih i drugih ustanova. Taj zakon ukazuje na nesposobnost i opet na čovjeku. Neki su svi komunistički organizatori, funkcioneri i slični u sve stranke. Partija je morala da nastupi u isto doba.

XXIII. PUNJE

U leto 1921. godine kao predstavnik centralnog komiteta sovjetske je ilegalne u Moskvi Sime Hiljuš na ilegalnom sastanku, u kome su učestvovali najviše Lenina i Zeca, bilo je prisutno samo nekoliko članova KP.

XXIV. PUNJE

U ovom, sadržak mi je da imamo neke i pojedinačne organizacije partijske organizacije i partijskog rada u Leskovicu. Vi znate po kojim okolnostima naša partija može i mora da nastavi rad. Komunisti se moraju na sve moguće načine. Znači, moraju se ići na ilegalni i ilegalni ilegalnosti.

XXV. PUNJE

U ovom su teške, ali je i tako da neko se boljševici poveli naše u Oktobarske revolucije i još teže okolnostima.

XXVI. PUNJE

U ovom mi, odgovor. Ali su društvene prilike u našoj državi različite od naših. Naša buržoazija je još mlada i čvrsta je. Znači, treba da se izjasnimo. Može se vas pitati da nastavite rad u ilegalnim okolnostima?

KOSTA

Šta imamo da se izjašnjavamo. Završetak nam je da se borimo za program partije, pod bilo kojim uslovima.

JOVAN JENKIĆ

Čekaj, Kosta. Eije baš tako. Mi svi imamo porodice, decu ...

MILUJE

Zbog toga sam i postao član, drugovi. Izjasnite se pojedinačno.

BLAGOJE

Ja sam komunist i ostajem član partije.

KOSTA

I ja.

ĐIŠKIĆ

Ja ne mogu ...

MILAN BLANKOVIĆ

Mi ja. Oprostite mi drugovi, ali ko će da mi brani ostoru decu, ako dopuštem uprniku.

VLADA DOKOVIĆ

Ja ostajem sa Blagojem i Kostom.

SAVA MITIĆ

I ja ostajem.

VASILIFE CVETKOVIĆ

Ja sam bolesnik i ne mogu da se borim za partiju.
(tišina).

MILUJE

Dobro. Koliko vas ostaje?

BLAGOJE

Četvorica (tišina)

MILJIJE

Imajte na umu, drugovi. Možete da napustite sastanak.

(Idu se Milor Stanojević, Jovan Nikić, Vasilija Svetković)

MILOR

Što vam, drugovi.

JOVAN

Zdravo i laku noć.

VASILIJE

Oprostite mi drugovi. Ali ne mogu da primim taj teret ... (oča)

(zastinuo od oči Sine Miljusa)

(Na sceni osvojila KOSTA, PLAGOJE SPKOLIC, VLADA BJORBJEVIC I BOVA
KIDIC)

(partijski sastanak)

KOSTA

Da, drugovi, počinjemo izračunata ...

PLAGOJE

Da, revolucija traži prave borce.

KOSTA

Posle Vučevanskog kongresa bilo nas je preko četiri stotine. A sada
ostala nas malo, samo četiri.

VLADA

U to vreme su nekoliko meseci.

KOSTA

Ijude treba razumeti. Nisu svi spremni na žrtve.

PLAGOJE

Ja ne razumem, i noću da razumem, ili predpudaš revoluciji ili ...

KOSTA

Treba da posjele od stvarnih okolnosti ...

ŽANA

I treba da konstituišemo ćeliju.

VILMA

Nećemo se. Predlažem Vlastoju za sekretara ...

(pretapanje)

KOSTA

Sećam se da sam tad dugo razmišljao o tome, kako ljudska ubeđjenja se ina uporede sa hrabrošću. Da ... ideje ne znače ništa, ako se ne pretvore u akciju.

KOŠTA

U to vreme sam se zaposlio kao zlinasti radnik u fabrici
guma Jivke Štiljkovića, čime me auto sa Vlasovaca,
čak i sa zračni zavod nije moglo ... bilo je 1925. godine.
(Mila, Kostanjević, sa krova, rečnici rade. Kadju njima i
Kosta naći d'okove, svaki zlinastih tačova).

PRVI RAZMIK

Uj! košti su po nekije.

DRUGI RAZMIK

Uopisi još ona šakiri d'okove.

TRIDI CLAS

Šipak! Uj, Kostal! Ni oji!

KOŠTA

Isc!

PRVI RAZMIK

Uop! Uj! Kostal! heče da mušić e dve p'one.

DRUGI RAZMIK

Čuo sam. A košti li cupla de p'one?

PRVI RAZMIK

Ma g'at! Kostal! Čuo!

KOŠTA

Ko v'ijilo, Uj! Do sam vam i govorio, Kostal! iko, iko, iko, iko
radilice i stvaraju profila na našim tačovima.

PRVI RAZMIK

Šta ćeš, kad je njegov zlinast i nije koji!

DRUGI RAZGOVOR

Mare i ti bi tako isto rekao, da je mlina moja!

OSMI

Isto ti govoriš reči, što bi mlina bio njegovo posredstvo vlasništvo. Ali doći će vreme, pa će taj mlin biti naš, zajednički. I tako je i pravo. Mi smo imo u vjenu, mi radimo, znači mi je naš mlin, a šta ćeš gazda tišta? Misliš nešto, a ne radiš. Vides li šta će se dogoditi? Mladost, stara si, seloši, radimo i broji pare.

DEVI RAZGOVOR

Pa šta misliš, kao je rekao naš bača i nama nije ostavio po mlin.

OSMI RAZGOVOR

U, ti si ponašan!

OSMI

Nije prekasno, kako jedna obitelj, nije pod živak, a radi celog veka, a celo vreme nije radno, a nasledje tu čuvalo mlin.

DEVI RAZGOVOR

O pravu si, Kostja.

OSMI

Nego, vas dvojicu. Sprema, pre spremu, da se razgovor kod Kosta. Duže naš razgovor. Doći će još neki razgovori. Govorit će se o nekoj pisanju. I to i vas tišti ...

PRVI RAZGOVOR

Mare, Kostja, da nije to njegov opsevan?

ROSA

Šta bi bilo stvarni razlogi za to da razmišljaju. Radi se o razmišljanju pokreta. Jesu li čuo za Sindikat?

PRVI RADNIK

Jesam,

ROSA

Šta su to ja ... Donji avokadski?

DRUGI RADNIK

Dozva, koji su,

DRUGI RADNIK

Radni, traži te neki čovek.

ROSA

Evo, sad su. I ti da radješ bolje.

DRUGI RADNIK

Ne brini. Dobroja sigurno. Ne mene računaj

(ulazi ROSA)

ROSA

Zdravo, Rosa.

ROSA

Zdravo. Jesu li donosi?

(jedan radnik, kao slučajno, prolazi)

ROSA

Jesam. Ovaš dvadeset brošura i nešto drugog materijala.

Ovajto nešto više ovako primam materijal. Sve to imam

dobro se čuva na Bratimilovom se li donosi materijal i knjige

za škole. On nosi više u grupi, ali se jedne knjige i nekoliko

ovih materijala.

KOŠIČ

Ošlivo. Što ima još?

VEZA

Veza što govori da narodna partija ne lije u slinu. Nećete se, samo proćerane ...

KOŠIČ

Već naša vrda se jednom grupom. Obaveštio kad budemo svojom željom. Dilo bi i ovde da neke naša i o. Ži prvi svesnik. Eoga ljudi ...

VEZA

Prezadu ...

KOŠIČ

Ili naš, bašto ni se znoro muva. neć gazlin prišipelja. Nako iđei, a prolazi, a nudi i se svih džekove.

VEZA

Xorove. Jevlješ ma.

KOŠIČ

Xošovo.

(VEZA predaje i epusti paket iz džekova)

MINISTRI MAŠA

Je li to neko trećio izama džeku?

KOŠIČ

Dilo. A što pitaš?

SUNČIPI MAŠIČ

Je malošas, ne li čovek?

KOŠIČ

Ne još. Ne mi je sećenog.

ŠTIRIJEVI RANCI

A baba ... (nasmeje se) Jčimio mi ne vešto pomejiv.

KOBI

A što, pčobogu, baba?

ŠTIRIJEVI RANCI

Kad je mladina, ocvetlo se ne tvo stranu.

KOBI

Ma bi bač! Čevco je prvi put u klinu ... ba ...

ŠTIRIJEVI RANCI

Većer ... čoboro ... gazda čivko vešto je odlovinu od zamunjavu.

ŠTIRIJEVI RANCI

Kosce, bač, još čivkova.

KOBI

Ma!

(na trenutak čivko se samo svlačioi mlina i više se lju i bač ruče).

ŠTIRIJEVI RANCI

Ma, vešto tui

KOBI

Šta je?

ŠTIRIJEVI RANCI

Špac kačič.

KOBI

Čak su oni ččč'ovi što su se oclazili?

ŠTIRIJEVI RANCI

Enoli smo ih u svija se se prosuče.

PRVI DIO

(nemašćajući ruke) Jaki, čel' avozice, ovo d'javno ml' av'ca ...

KOJA

Šak ... Šak ... sad čase mi to ...

(KOJA I DRUGI DIO IX prilaze i govore predi av'ca)

KOJA

Drži ti ovo! Takel' a ti, d'javno, av'ca! Vudi! Vudi jake!
 Šak mi drži!

DRUGI DIO IX

Šak av'ca av'ca ... jak' ti d'javno, dak' tošak to k'zenc ...

DRUGI DIO IX

Šak,ji

(tošak k'zenc)

KOJA

Kazi! Izav'ca d'javno!

(Štam' se utrenu, kad' se je av'ca, o k'zenc na av'ca i
 av'ca se je av'ca levu ruku).

KOJA

(av'ca)

DRUGI DIO IX

Kazav'ca Kozai (trže ruku)

(Tošak se završav'ca. Kozai. Išli av'ca zemlji, o av'ca i av'ca
 av'ca).

DRUGI DIO IX

Av'ca, av'ca, av'ca av'ca!

DRUGI DIO IX

O av'ca!

1961. GODINA

Užbe, da su iznesena. Uže, brže, vidiš ga. Uveri
 (Dario: "Ključni" : iznos ga. "Iznos po strani").

1962.

Uže, uže uže, amputirali su mi ova ruka do ramena.

Užbe, uže uže. Otkrivena uređa za amputacije ruku
 u Zagrebu, donela je odluku kojom se zbog amputacije

levo ruke, uže uže na ruku, uže uže nastojalo.

Uže uže ni ne dovoljno od 500 dinara mesečno. To je

bila jedina obavezna egzistencija, posle ove uređe.

Uže, niže. Uže uže:

6. FIVE NAJ - 1976. godina

(Dolaze gostisci, radnice, došli: "sveti", običeni crkveni
karanfili).

Često nova "Pesma naša"

DRUGI

Društvo, čestitan van Prvi naš, nekako sada!

PRVI NAŠI

I svi! Čestitamo! Čestitamo!

DRUGI (prilaze i čestitaju: "sveti

društva, ljubice sa) Čestitamo:

DRUGA NAŠA

Društvo, poslušajte. Počinje program... poslušajte, društvo...

DRUGI NAŠI

Govori, nerode! Program počinje!

DRUGI

Društvo i društvo, sada će kulturno radničko društvo "Abra-
šević" izvesti svoj umetnički program.

(aplauz)

DRUGI NAŠI

Govori: Da živimo!

DRUGI NAŠI

Društvo, je ne obavestenje. Posle programa će fudbalski klub
"Dubočica" odigrati prijateljsku utakmicu sa studentima Le-
skova.

DRUGI DEJSTVO

Življ: "Dobročica"

DRUGI DEJSTVO

Ajdo, brati bogovi to izvrševanje...

(Izloži ŽIVLJICA brzo recitacije, Tibe je vrati hor)

DRUGI DEJSTVO

Medzišče!
 Mi, kajpa smo v dobru stvaru,
 Mi, kajpa se sili ne odhuzoš,
 Mi, kajpa si vsake veka druzom slaga,
 Mi, kajpa se vsak za čišvanja črusa,
 Mi, bomo svi pravore: radi, radi!
 Mi, ali je sledove dru i ali.
 Koga vol izpuči se iz zna:
 I di ali v via, beščice vol svake nos
 Da si ustac, on se pnašiš.
 Da smelo vsake vsake krašiš.

DRUGI DEJSTVO

Čaka jet i se krišice svoja pravat (Čuje se : radi da žu-
 žemal)

DRUGI DEJSTVO

Keci tom sitem i bogalce radi:
 "I ja niso s pravore bošu za seho alebođu!"
 "Čer, doš nas ja radie za miserne plate."
 Napetost i črže, da nas milionime imi
 I da sbo spozni u vsčtas kvotati se rajim.

DRUGI DEJSTVO

... Da se vstane, bogo žtal (Čuje se : "hár, čer, čer")

TRAVNÍK

Někdy slyšíš tenhle den a svoje si odlišit stupi
i vad. se na tu roční učí, k' to roba do lupi.
Uručel spoc. si ho vodi lorka kroz svoja on vije
ta; stvara belji svet na paco i budo.
.....

TRAVNÍK

(uvazuje) Tako je! Tako je.

TRAVNÍK

Tako je, nap. ima ... Škola radnička klasa živela
prvi put!

JANA REBLOVA

...., nap.

TRAVNÍK

.... Tišina. Da ...

(izlazi grupa dečaka sa ... i pover)

(posle pesme ...)

TRAVNÍK

Škola naša čest!

JANA REBLOVA

...., ora, Djoko! Da si nemaš deca!

TRAVNÍK

....,,,
... ..

JANA REBLOVA

Ei, bre!

(ulazi KOŠKA sa zavojem, bez ruksaka)

DEJKA RADOVIĆA

Kosta! Dragovi, Kosta nam je došao.

KOŠKA

Dragovi, čestitam vam poslati .

DEJKA RADOVIĆA RADOVIĆA (pri Kosti)

I mi vam čestitamo, Koste naš.

DEJKA RADOVIĆA

Pa zar ti nisi još u bolnici?

KOŠKA

Ne. Ali nisam mogao da izdržim, da vas ne vidim još jednom.

(ulazi IJKA)

IJKA

Tata! Kako si mama d. Čudješ bolovan?

KOŠKA

Čestitam ti prvi maj, ćerko (prihvaća Ijku)

IJKA

Nije trebalo da dolaziš, još nisi sasvim zdrava.

KOŠKA

Ozdraviću, ne brini. Ovde je sunce i čista vazduh ...

JELEK RADOVIĆ

Kosta! Nije govorila nam, kaži nam rečica. Bavlje te misao čiji.

SVI

Ijko, Kosta! Kosta! Da te čujemo!

KOŠKA

Nisam očajna da govorim, još me nećete videti, i da vidim kako će da izgleda moja devojka "Devojačica", ali baš kad hoćete.

(Kosovo se pogue na jedno uzvišanje)

Drugiđice i drugovi, od prvog do poslednjeg preuzik rade,
pravnik računsko vreme - i drugi

(oplasz)

Drugiđice, samo vreme i kulturno razvišće. Imao je više
sposobno da se bori protiv klasičnog napredakelja. Zbog
svojih iskustva pojačati društveno i političku aktivnost u
svakoj organizaciji koje otupljaju radnike. Jer buržoaz-
nija i njene vlada ...

POLICIJSKI MISAR

Prekini! Majliće je izvršen. Ajde, neć ni se!
(Dva čoveka: "Razilazi se razilazi")

MIŠAR

Razilazi se je bila i više protivu ovolke akceptacije,
jer znate da sve stvari uvek moraju da budu sa
svakom ljudima.

MISAR

Prekini! Ajde; Razilazi se.

MIŠAR MIŠAR

Dusti čoveka da govori i. Kad se zopao.

MISAR

Razilazi se, ili samo vez pohopiti!

MIŠAR MIŠAR

Koga ćeš ti, brr, da ubopiti! I zadržati što sam kriv!
Ist zato što sam radnik ah?

MISAR

Ljudi, kao vam se čini. Prirediti je savršeno. Razilazi se
kudama!

SEMI RABIK

Kiči sa, dob te ja se ubopala u ovo dve šake! ...

PIŠA

Šta ti rekno? Hapšite ga!

DEMI KAMIF

Kusti Čovaka, nošeo ti nože radic. Sedi mirno i slušaj ...

PIŠA

Šta ti rekno on te sedi mirno ... a ispituje te? Šta ti je stvar? ... Govorite ga!

SEMI RABIK

Što ti je, bra! Čekavite ga!

(Šandari su otišli da odvedu SEMI RABIK, međutim cela masa se pobunila, počeli su zvižduci, glasovi "ha", "kusti je, nepolje polucija", ovo je radnički dom!)

PIŠA

Govorite ga, kad vam kažu!

ŠANDAR

Idite, polazi

(nastraje muža. Čuju se glasovi: "pušti ga", "kusti se mi", "hej, se kusti sa, bra!", "kusti je otvora", "ne šaljite Čovaka!").

(pošto je fizička snaga neravnomerno izvedena šandara i radnika, ova se taj splet događaja pretvara u prerasu polako izvan Italije, gde glasovi počinju zasiru).

POČETAK

U to vreme, su porodično, stanovno u m. u se čiji sam, od ...
kiva. Stojkovića. Da sam, preko vasa, prijavio i dalje ille-
galna materijal. Uopšte mi se je Tona Kostić. Materijal sam
kao sedju ... (ina, a pomalo mi je ...
Klasi ...

(prema)

POČETAK

Dođeti ... pred ... Zar li ...
bude u ...

POČETAK

Čin, ...

POČETAK

... je ... da ...

POČETAK

Zar je ...

POČETAK

Misliti ...

POČETAK

... je ...

POČETAK

... je ...

POČETAK

Zdravo! ...

POČETAK

... je ...

KOZLA

Rebra. A Vlado Hilgrovic je li delavio?

SAVA

Dusro je vas delavio jedanaes doh ti nisi bio tu.
(niko, Vlado)

KOZLA

Volanio ... dolazio ... sve se opet
Videlo. Inur dan, stajka.

SAVA

Debat do, Vlado.

KOZLA

Zadno. stih: 11? ...

KOZLA

Stiglo ... Sava ma ogleda oko one lavezic ...

KOZLA

Lepša. Lepši

Lepša

(smej) Sve mi (aloz)

KOZLA

ti pred krom . vidi 'kakov je vrazduh' ...

Lepša

Ust. ti donas im je prazno je valjda se i oni odmaraju ...

KOZLA

Ne mogu slušati. Ne znaš kako ti vidi.

(Lepša oca)

KOZLA

Stiglo, ali se Sava ne stiglo ...

VIŠKA

Kako ti niko da promerimo mesto, jedno gov mislio. Uta sluš-
aj u norugi črvanj sunc, no-će da otvore onaj štit ota
noćora ... pa ... rogu da nauju ...

VIŠKA

Veljda u u pravu. Ali materijal usde čudo sata i gore. Za
... .. da uči na suru Samo u je čeno da stoji
ovde u kući, voče izvanuša nešto ... pa Šeta sa mate-
rijal ...

... .. (brošare)

VIŠKA

...

VIŠKA

Da li ste videli jutro? ...

VIŠKA

Viška. Samo se da obud neke kiti više rloku. Keče javiće
ti voč što i kato ... (uči se)

VIŠKA

... .. je to. Bele da su nešto naučili.

VIŠKA

Da li je, voljda. Ali ako promeraju? ...

VIŠKA

Kako da proči kad samo samo ti i ja ...

VIŠKA

... .. Ja imam ...

VIŠKA

... .. je imer deca. Viška je usao da naučavaju a voč je
da radino. ... , vlado č uče, van ima po volju ...

VLAHA

Znam ali ...

KOPIJA

Ne boj se ni. Ovo ovo ... (otvara paket odvoje materijal)
 ovo ovde i stidni. Za čas dva odnoše ovo što je ovo.
 I ovaj čas ... (odmah miran ...), moj Vlado ...

VLAHA

Ne nemoj da se ljubiš ... ali vidi, kako je ...

KOPIJA

Znam, ovo je znam, kako ovo vi da do idi. Kako to dajete? ...

VLAHA

Ovo, ponos ... (vodi dajete i stavlja materijal) ali, vidi.

KOPIJA

Zaravo, vidi uveče dođe do sastanka.

VLAHA

Kači su, Zaravo. (sje)

KOPIJA

hej!

VLAHA

Uz asu. Na ovu je čisto, i malo ništa nije dajete.

KOPIJA

Ovo čas da prebacim Mihovinu, za čija Blagoje. Vidi kako da
 te ovde ne vidiš sa Gihovinom. I ovo za ovde. Ne
 postavljate nikakav paket. Dajte na čitavo ovo i sa ovde
 dajete sa SRK.

VLAHA

Tako i radimo ... (odmahli smo sivičnjaku čas iz čije,
 ovde, čiji razvo, pa radimo sa ovde. Dajte na ovde čas i
 'dajete')

XXXII

Ali, to je čovjek, to radišće. Školstvo u Leningradu baš zajedno, i voditelj škole Boris "Kikala" do taj komad škole što smo dobili, što čuva nije bilo radniškim kalendarima ... a u gimnaziji radi se što više ...

XXXIII

Tako, inače je to, Zola Veljkoviš... U petom je razredu. Napisa je o tome od vladavine ... o radnicima .. saš direktor može da ga izvede.

XXXIV

Da se izvede? ... Direktor? .. zavri ti tog čovka od škole. Mnogi dolaze na izjave, a i njemu se smat. Ali je on sam došao do nekog svojstva, to znači da moraš iziti ...

XXXV

Reći su mi da se ne dođje.

XXXVI

Bako je rekao da se u svijetu godinama moguće kaštrirati revoluciju, ali se misli u Leningradu, gimnaziji. Uključeno, uz pomoć nekog profesora, i na spoljo-diove škole gimnazije je postavila "crvena tvrđava". Ali, bilo je to ovako ...

(proučena)

(preuzimanje)

SADRŽAJ

Došlo čeka, čekaš i završavaš ... o čije: 'Moje jutarnje čitajna
ulicama grada Leskoveca'. Ko je privlasnik završava?

CLASOV

... ..

PRIZNAVANJE

Narod Došlo čekaš i završavaš ... o čije Velj'ovića, čitaj ovaj
završetak.

VELJ'OVIC

Moje jutarnje čitajna ulicama grada Leskoveca. To je jutro.
Moj čitaš direktno kuće završava i završava. Ono na njih nikotiran
vrat, čini u grupama, u priljevima ova čeka, se završavaš i
Lajima su vasilu k ova na završavaš i završavaš završavaš
put završava. I ova se u paricu 'Čitaj Velj'ovića' odlikuju sje-
deći završava. Hrvatski završava su završava i završava. Odje-
tno se završava i završava završava završava. Jedva su
ga završava. Nije mi je završava, završava. Čekeli su ga. Ču-
nem čeka de čeka završava. Ne čeka završava završava čeka
završava. I završava? Inače završava, završava završava završava
i završava. U Čuljovića završava završava završava završava
završava završava završava. I završava, završava završava i završava
ga. Čekeli su ga završava. Čeka završava ljudi završava: 'Eto,
završava završava završava završava', lošće završava završava
završava ...

PRIZNAVANJE

Došlo: Završava, završava, završava završava završava završava

Štiti je pisani med štetar in družben, čija se tudi štiti
ne izpustiti. To su mišči, ječakar komunisti. Zelo Veljavič
posle tega od čaka na prouku direktora.

VIŠI

(zadržano) Razumet.

VIŠI

Gospodine direktore, eto to je taj dokument koji je napisao
svakom pisanom sadetakt.

VIŠI

Kako se zoveš?

ZNE

Zelo Veljavič,

VIŠI

Šta me zoveš, bratko jekno. (ogleda veliku stvar)

VIŠI

Koga ti da ideš, gospodine direktore.

VIŠI

Idite gospodje. Eto to lepota. (od nastavljanja oće) Šta je,
tačito tako izvorno. Jaš kad useti ozbilnost on se govija
i isbaci svoje bočije. Srednje, i posle uglava. Vodi računa
u svojim postupcima.

ZNE

Razumet gospodine direktore.

VIŠI

Štaš. Dođji ovamo. (dođno prišije, direktor se pomiluje na
š. vi) Izi suš.

VIŠI

Šta, Zelo ti si komunist.

DEVOJČICA:

Napokonca je rekla da si kamnietla.

ZELE:

A šta je to kamnietla?

DEVIKA:

Nije važno šta je, ali će ti dati sigurnu dvojku ...

ZELE:

Pa neće ti da dvojku, ja sam napisao o o što sur video.
To je sve istina.

DEVIKA:

Ako moj tata te je pozvao da dođeš sutra popodne oko
šest kod nas.

ZELE:

Da ti nije rođjendan?

LEPČE:

Nije, tako hoće da razgovarate, ali ti neko moje drugarice
i drugovi.

ZELE:

Dođi ču.

LEPČE:

Znaš gde stanišeno.

ZELE:

Znam, u Kulaševoj ulici.

LEPČE:

Paš se kad ulaziš da te niko ne vidi.

ZELE:

Pašću.

ZDJE

Dobar dan.

BAVKA

Zdravo sine. Ajde udjite, čeka vas Kosta.

(U prostoru su: Kosta, Lepčo, Vera Čihulika, još dvo-tri
dečaka)

BAVKA

Ajde dođo, uzmite po neku šljivu. (Domaći i stavlja ko-
picu na šljivama na sto)

MAPI

Hvala uvrina Bavlko.

KOSTA

A dođao si, kelo. Ajde sedi.

L. IČO

Dzvi, Zale šljive.

MAPI

Hvala.

KOSTA

A dođi si ti, sine?

ZDJE

Ne da se grandfina.

KOSTA

A gdje stanujete?

ZDJEKOSTA

A koliko vas ima u porodici?

ZILKA

Tako ... o kakavli djak?

KOBIKA

KAKA

Odlučan je djak.

KAPČA

Kajbolji je u vaspitanju, tako!

KOBIKA

Kosa! To je Zepo. A rekla ti je nastavnica Vera Miljković da si komunist.

ZILKA

Šesta, rekla je. I to preko svijeta ...

KOBIKA

A znaš li: "Što je komunist?"

ZILKA

Ne znam.

KOBIKA

A sigurno si baš onakav zadatak napisao, a ne nekako drugačije, više po čudi svoje nastavnice ...

ZILKA

To su bili neki doživljaji. To sam sam vidio, ili čuo od ljudi na ulici, pa sam to i napisao.

KOBIKA

Možda je trebalo da sve to vidim, pomislim o tome a da ne napišem u pisanoj zadatku ...

ZILKA

Ali sve ta što sam napisao to se dogodilo, to je istina.

KOŠKA

Dobro si češak, ako znaš ti jedno knjiga. Kad je buduš
pročitao, znaćeš šta je komunizam. Kad je pročitae javi
mojoj ćerki, da se pomno vidi. (daje Zeleu jednu
knjigu)

ZELE

Hvala. (ćerki) Hećerko: Mati! Šta nam za to ...

KOŠKA

U, pa sad pročitaj. A posle ćemo razgovarati. Nego uzimate
deco te šljiva, pa da nasuđemo, gde smo stali.

ĆERKA

Uvažite šljiva. Nemojte da se stidite ...

ZELE

Hvala! (ćerki uzimaju peraku šljiva i jednu)

MAMA

Stali smo: kako radnik svojim radom stvara vrednosti.

KOŠKA

Tako je. A sad pazite ebe. Da bi se stvario jedan proizvod,
na primer bala štopa, potrebne su sirovine, mašine i ljudski
rad. Sve to košta košta i toliko ... Ali vlasnik fabrike
proda tu bala štopa za sumu novca koja je veća od sume
koju je utrošio da se bala štopa napravi. Znači za bala
štopa dobijen je jedan višak, iznad njene stvarne vrednosti.

MAMA

Da znači da će ljudi zaraditi više?

KOŠKA

U re, taj višak vrednosti vlasnik fabrike sadrži za sebe.

Tako se ta bogati na račun računika. A oni koji su taj
višak stvorili namirni ne dobijaju ništa.

KOFA

A, to znači na 1% vlasnik objekta ...

KOFA

Tako je. Što manje bude plaćat radnicima, to će njemu
ostajati veći višak. Zbog toga u štrajfovima rade tolike žene,
školci i deca, jer je njihova nadnica manja.

LEFŠE

Tako, gazde iskorišćavaju radnike!

KOFA

E pa, vasa, ti ljudi koje gazde iskorišćavaju, to su vaši
očevi i vaši bruća. Sad vam je jasno kuda spadate i vi.

ZELE

Jasno je.

KOFA

Pa ohrabrujte i ostalim učenicima u većoj školi.

BAVKA

Kosta, vidi u zlin neki policaje!

KOFA

Dopde, vodi sve te oje drugove prekobajte. Zdravo, drugovi!

LEFŠE

Višina. Ne p učite se. Sve će biti dobro. Za vas ...

(svi polaze ku njemu ostaje samo Bavlka)

(stazi policijski pisar)

PIVAR

Dobro večer! Je li tu Kosta?

SAVKA

Tu je.

KOSTA

Uo no. Šta ste želili?

PIŠA

Ajda, Koste da podješ sa nama.

KOSTA

Zašto sad. Uo je noš.

PIŠA

Uo no je naredjenje. (šakcarima) Izvođite protos.

KOETA

Dobre nas je obavestio Jovica Kostić. Pod batina na sledećem ju Vladi mlinaar je priznao da je ovaj materijal, što je sakrivač u plinu, dobio od mene. Želeći sebe da spase, pravdao se da sam ga je u njegovom nebranjenoj ovoj na prošvu započeti rad. Tako je to: nigra svi ljudi odjednom su borci. Ali, levedoške nas predani.

(pretapanje, SUDSKA)

(Okrugli sud u Leskovcu. Suđije, tužioc dva advokata na optuženičkoj strani i Kostić i Vladi mlinaar)

UČESTVO

Na osnovu sprovedene istrage i delimičnog priznanja optuženog Vladimira Miljkovića, optužuje Kostu Stamenkovića da je od nepoznatog lica primio partijski materijal, koji je pronađen u slučaju pretresa mlina i stano optuženog.

Materijal je ilegalne prirode, a imaće ga ovaj navedeni deo voog poratka. Nadalje optužuje Kostu Stamenkovića da je pripadao komunističkom komitetu. Optuženi Kostić je vrlo poznat u komunističkom pokretu, i kao takav nastupao je ilegalno označen materijal. Iz opisa naljenih kod optuženog vidi se svrha komunizma: ilegalno pribavljanje vlasti. Vladimiro Miljković, ovaj mlinaar, optužuje se što je odgovorom Kostu Stamenkovića poragao da ovaj materijal krije i ilegalno nastupa. Oba optužena su znali o kakvom se materijalu radi, odnosno znali su da je lice koje je materijal donelo tražilo od optuženih da u Leskovcu organiziraju komunistički komite, kao i da su sami članovi komunističkog komiteta.

Na osnovu Zakona o zaštiti države po članu 1, predloženi suču
da se ova okrivljena priprema kazne. Tačka 1, 2, 3.

PROSEDNIK

Vladimire Miljkoviću, jeste li razumeli optužnicu?

VLADA

Jesam.

PROSEDNIK

Da li se, Vladimire, osećate krivim, što danas ovde odgovarate
varataš pred sudom?

VLADA

Osećam snalje, osećam se krivim, što sam poslušao ovog mog
druga Kostu Stamenkovića, pa da ja danas ovde odgovaram,
Priznajem krivicu. Ali kriv sam u koliko, što sam dopustio da
se Kostu Stamenković dovede u zadržanje i povede me na izvršenje
krivičnog dela.

PROSEDNIK

Jeste li zadovoljni?

VLADA

Jesam.

PROSEDNIK

Možete li, Kostu Stamenković, jeste li razumeli optužnicu?

KOSTA

Jesam. Razumeo sam.

PROSEDNIK

Da li se Kostu, osećate krivim?

KOSTA

Ne, ne osećam se krivim.

ŠKOTIJA

Otkud, optuženi Stemenkoviću, vama pronađeni zabranjeni materijali?

KOŠČA

Donao mi ga je neki nepoznat čovek.

SUDIJA

Pa što ste ga primili?

KOŠČA

Oaj čovek mi je rekao: ovo je za radnički pokret. Gospode sudije, ja sam radnik, bez obzira što imam samo jednu ruku.

SUDIJA

Jeste li znali šta je bilo u paketu?

KOŠČA

Nisam znao. Mislio sam da su knjige za prosvetavanje radnika. Nacionalna industrija će bolje raditi, ako radnik bude prosvetljeniji.

BRANILAC

Gospodine predsedniče, mogu li optuženom Stemenkoviću da postavim jedno pitanje?

PREDSEDNIK

Izvolite, gospodine branilče.

BRANILAC

Šta je bilo u paketu?

KOŠČA

Knjige za radničku biblioteku. Knjige koje su legalno štampane u našoj zemlji.

BRANILAC

Hvala. Samo toliko.

DRUGI SUDJENJE

Gospodo sudije, hoću da vas upoznam na jednu bitnu okolnost. Kao je ovo zemlja preživljavala najteže časove okupacije, kada se Kosta Stamenković, sa ostalim redoljubima, našao na braniku svoje otadžbine. Bio je na preboju nekakvog fronta i inače podataka o njegovoj izuzetnoj hrabrosti i požrtvovanosti. Bio je i ranjen. Kao takav čovek može biti spreman da pruži svoju krvlju i da joj nanese zloč. Iprema zbog toga, jer je Kosta Stamenković provereni radnik, molim da bude oslobođen optužbe.

SUDJENJE

(na telefon) Halo, redakcija ... hoću ... žurim ... javljan iz Leskovca ... halo ...

DRUGI SUDJENJE

Halo ... halo ... počite ... U Okružnom sudu u Leskovcu pred krivičnim sudom koje predsedava gospodin Selub Kujović održava se sudjenje po Zakonu o zaštiti otadžbine. Na optužbeničkoj klupi sede dva mlinarska radnika: Vlada Piljavić i Kosta Stamenković. Javni tužilac je zastupao državni tužilac gospodin Miroslav Paradžarin, a branioci su bili: gospodin dr. Dragoljub Jevanović, Svetislav Čelošević, Staniša Kostić i Jovan Jevanović. Za ovo sudjenje u varošli vlada velika interesovanja. Sudnica je dopke puna ljudi ...

NOVINAR

Halo ... halo ... ovoga časa izveštava je pravica ...

DRUGI NOVINAR

Zbog nedostatka dokaza, optuženi Stamenković i Piljavić su oslobođeni i ovog trenutka, posle dva meseca istraganog

zatvara, priškolje se sa sloboda.

FUBLIKA

(aplauz) Brevo! Živco sud! Živela pravda!

LJUDI ŠTO NO VAGLI KOSTI

Živco Kostel! Živela pravda! Živeli radnici,

pratapanje) ŽIVTA

Čužilac se žalio, ali kao je i Kassacioni sud u Beogradu
 oslobodio optužbe, zbog nedostatke dokaza. No, ne radi se
 tu o savetli sudu, već o strahu. Strahom je št. Čužila
 i sve više da se plaši komunista, radnika, radničkog
 pokreta i celoz sveta.

19. ŠTRAJK - 1937. godine.

JEDNA RADNICE

Štrajkački pokret u Leskovcu postaje organizovana klasna borba proletarijata. Radnici su tražili poboljšanje svog lošeg materijalnog položaja, ali štrajkovali zbog nedostatka, zbog ne plaćanja prekovremenog rada, štrajkovi su bili, pod vođstvom Partije, značajne političke akcije.

PRVI RADNIK

Ovo je 1937-na godina, kad je na čelo Partije došao Vito. Partija je naučila da diše novim revolucionarnim duhom. ...

ČETI

Prvi: Štrajk tekstilnih radnika 1937.

Drugi: Štrajk stolarskih i drvodeljskih radnika 1937.

Treći: Štrajk užara i aslona 1938.

Četvrti: Štrajk u Ludoljari 1938.

Peti: Štrajk tekstilnih radnika 1940.

PRVICA

Bila je to velika pobeda jedinstva radnička klase Leskovca.

KOŠKA (govori radnicima)

Drago mi, miš ovdje je strašan, i sve strašnije. Živimo u sramotnoj bedi, radimo u neljudskim uslovima. Živimo od nedelice 5 do 20 dinara, a radimo često prekovremeno 10, 12, 14, pa i čouneest sati, a prekovremeni rad ne se plaća. A ako radnica zatraže da im se ovaj prekovremeni rad plati, onda ih vlasnik fabrike izbacuje sa posla kao buntovnika i ekstruduje sa stranu! Kodje su stariu mašinaru koja se često kvari. Kad mašine kvari, to nam niko ne plaća. Kvarom se zaštiti

radniku je netvo slovo na papiru, a Uredbu s minimalnim sadržajem ni jedan vlasnik ne poštuje. A kako živimo, kako se hranimo, kako školujemo svoju decu? Skupina je sve veća nezaposlenik sve više, dugovi se gomilaju, čak i za takve osnovne namirnice kao što su brašno i mleko ... Pomažite i sme, preko sindikata, da razgovaramo sa vlasnicima. Oni nisu ništa da nas šuju. Ne ostaje nam ništa drugo, nego da se samostalno borimo za svoj život i svoj rad ... Drugovi, stupimo u štrajk!

RADNICI

Tako je! U štrajk! U štrajk!

KOPIJA

Vi nećete štrajk, ali smo primorani. Vlasnici fabrika su nas primorali. Proglasimo drugovi od ovog časa opšti štrajk svih tekstilaca i zavznimo kapije fabrika!

RADNICI

Tako je! Zavznimo kapije!

KOPIJA

Ne dopustimo da vlasnici dovedu štrajktrohera. Dok se nama ne napišu kolektivni ugovor, niko neće stupiti nogom u fabrički prag.

RADNICI

Tako je! Zavznimo kapije!

KOPIJA

Budimo disciplinovaniji i voljni. Ne dopustimo da nas vlasnici bilo čim isprovociraju i zbog toga dovedu žandare. Kradno izdrživo do kraja, sa naša preva! Živeo štrajk!

PRVIKI

Živeo štrajki živeći namirnici!

RAJMIĆI

Kosta, kćerko našeg štrajkačkog odbora.

KOSTA

Kva, dragova. Rađulović, Jovtović i ja podesemo preko
ovakog našelstva pregovora sa poslodavcima. Tražimo 15%
zaštita na radu i plaćen prekovremeni rad. Š to Milošević
i ti Cveto, sa obavezno preuzimate snabdevanje.

RAĐIĆI

Ko se ugovor brzo ne potpiše, uakro će biti bez zarada
ne samo sedamsto naših drugova nego i njihove porodice ...

KOSTA

Arad. Zbog toga smo obavezanih tri hiljade kilo mesa.

RAJMIĆI

Ma verujem da će ti naše dobrovoljci i Mlka "Koca" brzo pristati
na ugovor. Treba da računamo da će ovaj štrajk da potraja pom-
že. Zbog toga, porci onoga što je spremna, treba organizovati
i sakupljanje dobrovoljnih priloga ...

DRUGI RAĐIĆI

... desete, od radnika koji nisu u štrajku, iz drugih fabrika

DRUGI RAĐIĆI

... i ne samo od njih. Od samostalca, trgovaca, građana, Iza
u gradu i naših prijatelja

KOSTA

Milošević, ti ćeš se povezati sa našim komšijama. Neke namirnice
će donesiti iz sela. Naši drugovi, koji tako žive, već su

pripremiti ... a ti JACOSKIVA bićeš na vezi sa kućom koja
je organizovana u radniškim domovima ...

RAJULOVIĆ

Dragovi, u pravcu! Svi u povorcu! Kijpe i dostajanstvena!

KOSTA

Jeau li štrajkaške straže postavljene?

RAJULOVIĆ

Jeau.

KOSTA

Paži, posebno sam da sika "knez" hoće da ubaci štrajkbrehan
kroz kanal u fabrički kraj.

RAJULOVIĆ

Števo, števo, oćmah da se postavi straža i pred ulazni
kanal kod štampanice.

ŠTEVA

Šte, dobro se ti post. Jedu oćmah! Najku tu lukavni!

(Povikuje se povreku štrajkača. Varno povreku prolazi i izvikuje
parole)

RAJNIK

Hoćemo povećanja mednice!

SVI

Hoćemo!

RAJNIK

Dela eksploatacija radnika!

SVI

Dela!

RAJNIK

Hoćemo obezbeđen krah za našu deau!

SV

Hoćemo! Hoćemo! Hleb ... hoćemo hleb ...

(povorka selana)

LEPČE

Dragovi obavezajte bolje kapije. Vajte one kamenje, da nijedna kapa nemogu ni da udju ni da isudju.

RAČA 3;

Faka je! Daj kamenje ... Nosí kamenje ...

(nosí kamenje i pravi barikadu pred kapijom (okružice))

LJENA STOJANOVIĆ-ŠIKIĆKA

Dragovi, gazde su poranule žanceve. Daju ih po varoši.

JEDAN RUMNIK

Kaka dođju. Na bojine se ni niših.

LANČE

Šta je, tata?

KOSTA

(dolazi) Neće da pregovarađu. Javili su načelnovu, da nama šou sa nama da pregovarađu.

(tišaru)

RAJKICA

Znoči, neže ...

RADNIK

Pa kad je tako ... dobro ...

KOSTA

Dragovi, spremimo se na mnogo dana. Ako sad popustimo, rikoće više ić hoćemo izvlačati ...

(ulaze žandarmi, za njihova grupa štrajkbrežera)

(izlazi Kanklovič)

KOSTA

Unutra ne možemo!

PISAR

Ka si ti, da nisi naredil, ješ.

KOSTA

Gospodine Maxso, vi ste pametan čovek. Štrajk je i niko
ne može da udje u fabriku.

PISAR

Kosta, ja imam naredjenje. I moram ove ljude da uvedem u
fabriku.

KOSTA

Ne može!

PISAR

Ne izmišljaj vlast... Ti si jedan od vodja. Kaži im da
se sklone, da ne bude nevolje ...

KOSTA

Štrajk, je, gospodine Maxso, i ne može.

PISAR

E pa kad ne može, si moramo da udjemo. (žandarmima)
Otvorajte kapiju! Sve što je pred vama uklonite!

LEPČE

Stani!

PISAR

Puške na gotovs. Napred! Kandači!

NAKIJU

Iđu kamion! Iđu kamioni puni ljudi!

FISAR

Otvoraj! Otvoraj kapiju!

ŠABNEK

Ne dajte kurazovi!

KADUNČI

Mičite se!

PISAR

Kvri!

(bježe se žandari i radnici) (po strani grupa žena)

LEFČE

Ženo, lezimo sve pred kamiona, kaka nas pregaze ako smeju!

ŽENK

Lezi ... lezi ... lezi

(sve žene sačinu u prvom planu scene, odakle se čuje zvuk kamiona)

FISAR

Pucaju na svakog ko bude sprečavao da kamioni udju unutra!

SLANA SIMONVIĆ

Pucaj, pucaj klotvora! Evo, sve imaju veru, naše dete,

bacam pod kamion! Pregazi je, ako smeš! Ivo i dete i ja!

(držači dete u narudžu, leže medju žene)

(čuje se Internacionalu)

(žandari i štrajkašice ostaju)

(svi se radnici dižu i stoje mirno u grupi)

Y o l i k i p u t

/drugi dio/

PROČITAJTE

Počela je kampanja pred izbore za Narodnu skupštinu, 1938. godine. Nekoliko građanskih opozicionih partija obrazovale su "Udrugu opoziciju". rukovodstvo Komunističke partije Jugoslavije, iako je ona djelovala u punoj ilegalnosti, zaključilo je da je neophodno da se i komunisti aktivno uključe u legalnu političku borbu protiv profašističkog režima u zemlji. Odlučeno je da se Partija pojavi sa svojim kandidatima u okviru Radničko-socijalističke grupe. Za leskovačkog kandidata odredjen je Kosta Štamanković.

/KOŠKA/

VASA SMAJEVIĆ

Ne razumem, Kosta, zašto si odbijaš da istupaš kao kandidat na izborima....

KOSTA

Slušaj, me, Smajeviću. Pre svega, ja sam partijski radnik, operativac, i nisam političar u građanskom smislu reči. Zatim stvde u Leskovcu, svi znaju da sam komunist. Biće vrlo teško ishoditi saglasnost Glavnog odbora Udruženja opozicije za moju kandidaturu.

SMAJEVIĆ

To pitanje prepusti Partiji....

KOSTA

Kajzen, vase, ti ne dobro poznaješ. Kandidat na izborima, protiv koga? Toše Lonča Jerezovca, ili Ijotičevca Nitrovića? To nije za mene.

ŠMAJEVIĆ

Koliko te da dalje ne diskutujemo o tome. To je tvoj partijski zadatak.

KOSTA

Dobro. Ako je zadatak, neka bude. Ali mislim da je moguće da se učini neki drugi izbor.

ŠMAJEVIĆ

Odlučeno je da budeš kandidat laskovačkih radnika. Samonik će ti biti Toma Kostić, kao predstavnik seljaka. Nužno je pokazati čvrstu vezu i zajednički stav radnika i seljaka....

/VOCHEVA/

TOMA

Ajde, drugovi. Svi na zbor.

JEDAN RADNIK - *Pet. Čučkulić**Đurđana*

JA zašto, druže, ovde u dvorišnu kafanu? Zašto ne se
pajsci, kod spomenika? Kao svi drugi zborovi do sada.

TOMA

Zašto... zašto... Pitaj onog policijskog pisara. Ajde,
drugovi, svi na zbor kod Stamenkovića. U dvorište
kafane "Zlatan prag" /ulaze radnici, Donose parole!/
↓

BLAGOJE

Drugovi moliz malo tišine. Za radno predsedništvo zbor-
na predlažu: Blagoja Nikolića, Todora Živkovića-Beze-
rojana, Petra Kulića, Tora Kostića i Vojislava Mišića.
Slažete li se?

RADNICI

Slažemo se! /aplauz/

BLAGOJE

Moliz radno predsedništvo da zauzme svoja mesta.
/radno predsedništvo izlazi na čelo zbora/
/dolazi policijski pisar/

PISAR

Po odluci gospodina Sreskog načelnika ja ću da pred-
stavim vama zboru.

ZLAGOJE

„Avdlice vi saru, gospodine Marko... Svaki svoje zna...“
/Policijski pisar seda na vidno mesto. Okolo se vide
nekoliko žandara sa perdracima/

RADNIK *(kopano kut)*

Da čujemo! Da čujemo Kosta Stamenkovića!

ZLAGOJE

Mir drugovi!

KOSTA

Drugovi! Mi tražimo bolji život za našeg radnog čoveka,
za naše radne ljude. Mi hoćemo da naše radničke klase
i naše radno stanovništvo uživaju plodove svoga rada.
Naši radnici imaju pravo na bolji život.

RADNICE

Tako je!

KOSTA

Konopopravnost svih i političke slobode i prava radnog
naroda, koji se bori za mir, i slobodu; to je
program sa kojim izlazimo na izbore!

RADNICE

Tako je! Živela radnička klasa!

RADNICE

Živeo Kosta! Ko-eta! Ko-eta!

PADNICA

Dole rat!

SVI

Dole!

PADNICA

Dole skupoća!

SVI

Dole!

MLADI ČOVEK

Živeo savez sa Sovjetskim savezom!

SVI

Živeo! Živeo!

KOSTA

Pred sam dan izbora policija je uhapsila radnika Ar-
tonovića, studenta Boru Dimitrijevića "Pikslu" i još
neke druge... Preko četiri hiljade ljudi se sakupilo
pred spštinom da sačekaju rezultate glasanja....

PRVI RADNIK

Pustite uhapšene iz zatvora!

SVI

Otvoraj zatvore...Otvoraj zatvore... /4 x/

DRUGI RADNIK

Dole vladaj! Dole vladaj!

SVI

Dole!

PRVI RADNIK

Tražimo da se uhapšeni pušće na slobodu! Ako rečete
vi da ih pustite, učiniće to narod...

POLICIJSKI ČEŠA?

Narode ođbij. Razilazi se... razilazi se kućama...
Stoj... stoj...

PRVI RADNIK

Pustite uhapšene! Pustite uhapšene!

/radnici čuju kamenice i napadaju žandare/

PISAR

Puške na gotovs!

DRUGI RADNIK

A hoćete da pušate! Čorci! Čorci!

PISAR

Višavci! Pušci! /narod se uskomeša i poleže/ /grupe plotna/

Hoće čorcina da nas zaplaše drugovi. Da slobodno uhapšene!
Antanobil
/radnici kreću prema opštini/

PISAR

Stoj! Stoj nasrele!

/masa zapova/

PISAR

Kikarit, pali!

/plotan, krikovi, narod, poleže, padnu dva radnika,
panika/

/plač/

KOSTA

Umali su dva radnika: Kavejtu Jovanovića i Mirka Na-
umovića. Tako je buržuazija sprovođila izdare.

/FRANJA/

KOGTA

Utrno posle toga bivaš hapšen... Spreveli su me u beogradsku Slavejsku, a odatle sa ostalim istaknutim komunistima u koncentracioni logor, u Bileću. Bio je decembar 1939.

/Dolazi/

/Konzentracioni logor u Bileću/

ŽETCI

Među prvima bili su uhapšeni Koša Fajda, Ivo Pola Ribar, Ivan Kilibitović, Godec Vujsainović, Đurđević Andrejvić-Kur... i mnogi drugi. Bila je raspisana poternica za mnogima: za Kvećka Šardelja, Franca Leskošeka, Bavisa Kraggera i za još preko pedeset drugova.

/Logoraši sede na krevetima, po prostoru. Među njima šetaju dva žandara. Čuje se večer. Niko ne govori glasno. Ali, kad se žandar okrene, logoraši jedu drukom šapešu i daju znake/

/Dolazi KOMANDANT LOGORA/

ŠANDAR

Nirno!

/Ulazi oficir/

OFICIR

Gospode u logoru mora da vlada apsolutna disciplina. Kažnje, novine i svako pisanje je zabranjeno. Izlazite samo u zajedničku šetnju. Priznanje paketa i pisanje pisma je zabranjeno. Jedanput mesečno možete podići ruku da pošaljete jednu dopisnicu. U prostorijama možete tiho razgovarati i sa sobom sa najbližim susetom. Diskusije, i glasni razgovori su zabranjeni. Svako neposlušovanje organisa logora najstrožije će se kazniti.

MOŠA

Gospodine poručniče, drug nam je teško bolestan. Tra-
žimo lekara.

OFICIR

U logoru lekara nemamo. Pozovećemo ga... ako bude po-
trebno...

LOLA

/temperamentno/ Ali čovek je bolestan!

OFICIR

Videćemo...videćemo...ako bude potrebno...

MOŠA

Vi nemate pravo ovako da postupate. Morate svim ljudima ovde, koje ste bespravno zatvorili, da obećavate lekarsku pomoć.

/Komandir sluša razgovor. Odlezi/

ŽANDAR

Tišina!

MOŠA

Javnost će biti obavestjena o vašim postupcima...

IVAN KURAJ KOVAČ

Tražimo, ako smo krivi, da budemo izvedeni pred vo-
dovan sud. Ovde smo zatvoreni bez ikakve sudske odlu-
ke...To je kršenje osnovnog građanskog prava...

ŽANDAR

Ne galim! Godi gdje si i ne kuvaj se...

/Žandar: oće doći, u drugi dio zatvorskiškog odeljenja/

JEDAN LOGORAŠ

Drugovi, treba da uputimo žalbu ministru unutrašnjih
poslova.

DRUGI LOGORAŠ *Bolesnik*

Baš si naivan. Znaš valjda ko je ministar!

MOŠA

Oni se plaše nas. Zbog toga nas i drže.

LOLA *Antoni*

Javiću tati da interveniše kod Lazara Markovića.

BOLEŠNI BRUG *Loza*

/Zajčiči/ NEKI Vođa! Dajte mi vođa!

/Lola ma princa testiju/

LOLA

Polako. Prđignu se malo. Ja ću da te držim. /Dole-
snik piše/

/Svi ostali gledaju bolesnika/

LOLA

/Šapatom/ U greznici je.

/Moša mu prilazi i konjoliše puls/

MOŠA

ima visoku temperaturu.

DJELOVI: KUK

Treba obavestiti preko veze, da se ide lekar iz grada.

MOŠA

Neće ga pustiti, a otkrišemo vezu.

LOLA

Fobuniz se, Moraće da dovedu lekara.

DJELOVI: MOŠA

Mošo, šta da radimo?...

MOŠA

Nisam siguran da će uspeti. Ali moramo nastupiti bombom. To je jedina rešica koju nam preostaje.

LOLA

Dekle, počinjeno. Uzimajte porcije, sve što vam dođe do ruku.

/svi se privlačaju za koncentraciju. Uzimaju porcije, kašike, crvene sredioce/

LOLA

Lekara! Zovite lekara! /pošaljite da lupu u konzervu/

DJELOVI

Lekara! Lekara! /svi lupaju u konzerve, u pod, u sve predmete oko sebe/

/ulete dva žandara/

ŽANDAR

Preznanje! Mir! Prestani, kad vam kažem!...

EVO /i dalje ljubi/

Lekaru! Zovite lekara!

/Žandar svlāci u zviždaljku. Na zvižduk dotrāe još nekoliko žandara/

DRUGI ŽANDAR

Lekaru hoćete, majku vam komunističku. /Počinje da bije perutrokom/

Evo vam lekara... NA... RA...

KOČKA

Postoje ljudi!

ŽANDAR

Matički, sakatit /pānji kosti/

KOČKA

Postoje ljudi. Nisu ništa učinili. Kakav je to postupak!...

KOČKA

Zovite oćeah lekara. Obavestite komandira legata.

ŽANDAR

/skoči na kolnu i obavi ga, pokuāa da ga gasi/

Komandirul Nema komandira! Ja sam troj bog, ājbeo jedno!

IVAN MILUTINović /pokuša da ovari Iolu/

Moša mladica. Ubićeš ga!

ŽAKOŠ

A šta se ti petljaš, nekol Pa ako ga ubijem, ~~knjaza~~
šteta!

IVAN MILUTINović

Životinjo!

BRIGIT ŽAKOŠ

Šta ručat sve vas veselo pobiti! ~~Na...ne...na /bi je~~
Milutinovića/

/Moša pristaju/

MOŠA

Pusti ga!

ŽAKOŠ

Moši /dani i ovari Mošu. Nastaje opšta gušva i tuča/

KOPIJA

Moša i Ivana Milutinovića su pretrčali. Moši su slomili
dva rebra. Učeno su u Beogradu naredile intervencije.
Doktor Ivan Kiber je učinio sve što je mogao. I Deske-
vas je doživljavao. Dve hiljade radnika, seljaka i gra-
đana podnelo je peticiju vladi da bude i je pušten...
Nadjućin, profužistička vlada, iz straha od velikog
uticaja komunisti na narodne mase, nije tako pristajala
da nas pusti.

Prvo su pušteni Moša, Iola i još neki. Kardelj je uze-
tio otvoreno pismo Vladimiru Čučku...

KADNIK

Albanović

...A vlada u kojoj vi sedite prekršila je ustav na su ciljan vaše domovine je u državi, nego novog nasilja. Ustav određuje da se niko ne može proterati izvan opštine u kojoj živi bez sudске presude. Vi ste dodatnim članom 12-a otkinuli ustav, jer taj član dozvoljava policijskim organima da samovoljno interniraju ljude... Raspustite kancelarije logora! Ukinite šakove i saštiti državu! Otvorite zatvore. Narod je potreban mnogo slobode da bi mogao da sačuva mir u ovom imperijalističkom požaru...

KOSMA

Principi na vlada bio je sa svih strana. Političke partije u zemlji bile su vrlo zabrinute. Tadašnja vlada je, zbog toga, odlučila da nas, u grupama, pušta iz logora. Hitler je već uveliko harao Evropom...

/PROCIERA/

/U KOSTINOJ KUHINJI/

/Savka. Dolazi Čikička/

ČIKIČKA *Bevuga*

Zdravo Savka!

SAVKA *Bevuga*

Zdravo Čikička, baš dobro da si došla. Ajde, na kafu.

ČIKIČKA

Baš sam ž. runje da dođem, ali poslovi, poslovi...
Postala sam računički povoronič, strako je Kosta...

SAVKA

Heh! /usdahne/, heja Čikička!

ČIKIČKA

Javlja li ti se?

SAVKA

Evo, poslao dopisnicu. Ništa se piše o sebi: kao tu
je? Je li zdrav? Piše čuvaj decu... kupuj im mleko i
meso... oni rastu... decu su nam... /zaplače/

ČIKIČKA /uzima dopisnicu/

/čita nekoliko rečenica/ Daš ti, da je proširila dru-
govina.

SAVKA

Bojim se da se ne razbaci.

ČIKIČKA

Doći će on uskoro, videćeš! "Oni" više nemaju krad,
Udarila buržuazija kola u breg. Moraće uskoro da ih
puste....

SAVKA

A rat! Vidiš da je po svetu počeo rat... Švabe krenule...

ČUKIČKA

Baš zbog toga, Teška zemlji, koja ima puno aviona!

SAVKA

Brinet se, i kako on samo sa jednom rukom!

ČIKIČKA

Ih, Savka boja! Daži je se sa tom jednom rukom, nego
veliki sa dve! Bogas je tel
/Dobro Lepše i Nera/

LEPŠE

Zdravo, drugarice Čikička.

MAMA

Dobro dan strina Savka. Zdravo Čikička.

ČIKIČKA

Zdravo, zdravo, pa kako...kako... upladinke.

LEPŠE

Dobro, Znaš ti... Biće...biće

MARA

Imamo puno posla.

ČIKIČKA

Mamo, ti si još u fabrici?

MARA

Još, ali sam na bolovanju. Idemo sa teren!

ČIKIČKA

Silne su! Devojčarci, devojčarci u gle - odjednom bore!

SAVKA

Mnogo, mamo, mamo. Danju u fabrici, uveče sastanci...
Šta ti ja znam... I ne spavaju...

LETIČE

Mora se, mamo, mamo... Dakle je vreme. Kad pobeđimo
buržoaziju, mi ćemo da sadimo i zalivamo sveće kao ti...
/smehom se i zagrlj Savku/

SAVKA

Eh, eh, baš preterala. Ja radim po ceo dan, te tvoje, te
one... A ti: sadim i zalivam sveće...

MARA

A što! Niže se ništa mučno! Sveće nije reakcija. Koja
majka ima neke bebe...pa se brine za njih kao da su
deca... stalno nešto pipka oko njih, čisti lišće...
Ja joj pouzajem, kad mogu... ja volim sveće.

ČIKIČKA:

Pa jost! Nije sveće samo za buržoaziju.../ovi se uci/

LEČE:

Je li, drugarice Čikička, šta bi bilo čiji vođa li ovaj rat da se proširi? Mislim na mir...
 ...

ČIKIČKA:

Ko zna! Ali, ja mislim da hoće. To je imperijalistički rat. Buržoazija da bi se održala, mora da savaja...
 ...

LEČE:

Ali to se buržoazke vođe obračunavaju međusobno. To nije stvarni rat.

ČIKIČKA:

Pa neki način i jeste. Da bi se održala, buržoazija vodi fašizam. Samo tako će se suprotstaviti revolucionarnoj radničkoj klasi...
 ...

NARA: *Bojana*

Čitaju sam "IMPERIALIZAM", Teško je čitati, ali sam ponešto i razumela.

ČIKIČKA:

Kako-tako, mi moramo od to spremni.

NARA:

Bolje bi bilo da učimo kako se puca, umesto što perva-
 to učimo...
 ...

ČIKIČKA

E pa zač til zar ne znaš da je i taj naš bor-političtu školul

MIRA

Znam.

LEIČE

Nano, je noč i dvt čuno bítí kod kuće.

SAVA

Po kud ćeš, poboga, dete?

LEIČE

Na teren. Htuno je.

SAVA

O deca, deca... pa živajte kod ženske mame, u ovako...

ČIKIČKA

E, nema više muška-ženske deca. Svi su danas borci...

LEIČE

Nano, javi Mihomiru da smo nošle. Dalje neć se zna. Nemoj da matoraviš.

SAVA

Noć...neću, ne brini...

LEIČE

Zdravo, Čikička, Lovićjenja, nano.

MAMA

Dovídejte se,

ČIKIČKA

Zdravo, zdravo!

BÁVKA

Pe, čuvajte se, čeco!

/LEPŠÍ V NAŠA DŮJ/

ČIKIČKA

Ti mášti si čvršči od nás,

BÁVKA

Hodno jda, Brinon se da jda se što se desi, znaš da
notre na našu kašu.

ČIKIČKA

Ne tridi, Bávka, Párcna je onaj kogo, svo, ja ti nešto
donela za decu.

/daje joj pun veliki zerbilj/

BÁVKA

Nije trebalo.

ČIKIČKA

Znamo kako ti je bez n, kogo...

BÁVKA

Gursko mi neksko.

ČIKIČKA

Alko, alko... drugovi neslađi. Malo sveta mesa i...

SAYKA

Hvala, čičiće, kod Kopta dođite... /Lilko ga, mi! /

ŠIKIČKA

Dođite, dođite uskoro...

/one odisea, Sayka odnosi zemlju /

/PREGLED/

Светлана Шаламова

КОСМА

I zaista uslovi su se vrlo brzo promenili u julu 1940. godine. Kad su radnici i ustanove štišće se od-
sram, izašli su svi na železničku stanicu. Bila je veli-
koliko hiljada ljudi. Bio sam iznenađen...

/Čuju se uzvici iz kulisae/

glas:

Žive Kosa Stamenković!

STI

Živno!

glas:

Žive u partijskoj organizaciji Kosa!

STI

Živno! Žive u partijskoj organizaciji Kosa! Živno!

STI

Uglednik je još jednom potvrdio jedinstvo radničke
klase u Kosi, jedinstvo radnika seljaka, zanatlija,
svih radnika i zanatlija, ali nije je nešto vreme. Drugi
svetli ras je već svetle stube u Kosi, Kiša tre-
nutak za svetske doškolke...

Do povratka u Kosa svoje drugovi su me ispravili za
političkog sekretara Oblasnog Komiteta. Vaso Spajković
bio je organizacioni sekretar. Najbolji smo ljudi u
Kosi, učvrstali naše organizacije. U Partiji se, od
1937. godine, otkad je za sekretara OK došao drug Vito,
dopunili naše organizacije, Uklonjena su frakcije i
Kosa je postala savršeno revolucionarna organizacija
Kosa.

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ (ΜΕΤΑΛΛΗΛΗ ΜΤΑΜΠΑΡΙΔΑ)

/Σεργίε ή κάποια άλλη ομοειδής λέξη με την ομοειδή λέξη/

ΕΚΘΡΑ

Jesus li le mi govori?

ΠΡΩΤΗ

Jesus, ti govoriš je još nešto i mi sa.

ΕΚΘΡΑ

Naš de vidim /oz'na šćas letak/ Dobro! A govori!

ΔΕΥΤΕΡΗ

Ono mi govoriš....

ΤΡΙΤΗ

Da.

ΔΕΥΤΕΡΗ

Štampano, onako....

ΤΡΙΤΗ

Dobro. Ovo štampajte do sutra ujutro... /ovde kaže
jednu reku/
/dolazi Toma Karlić/

ΕΚΘΡΑ

Zdravo, dragi,

ΚΟΣΤΑ

Zdravo, Tomo.

KOMA

J. Kucelica je urednik. Čičević je asistent. Organizacija je sprovođačka. Kilićin je sekretar.

KOPPO /razmišljajući/

Dobro. Treba da im se pošaljemo materijali.

KOMA

Sava već zna.

KOPPO

J. radu. /Lepši i drugovima u to godišnjicu/ Še li Di-
ković otišao po papir?

LEPŠE

Pretpostavljam i zna već.

KOPPO

Še znači se na tim, organizaciji. Kilićin da izlazi na vreme.
Karo, trebalo bi da odeš do Vučja. Karo u fabrici ne-
što više u redu sa omladinskim organizacijom.

MARA

Rekao mi je već Vasa. Idem večeras.

KOPPO

Ali treba, sprovesti te organizacije. Še su dobri ljudi.

MARA

Vidimo večeras i obavestiću tebe i Vasu sutra.

/preleputi/

KIGIA

Ka sastanku Otkružnog komiteta bio sam izabran za jedi-
nog predstavnika Lealkovečke partijske organizacije na
petoj zemljakoj konferenciji, koje je održana oktobra
1940. godine u Dubravi, kraj Zagreba. Režarat je pod-
nos generalni sekretar CK, drug Pito.

// /Beera Pete zemljake konferencije u Dubravi/

/Sa svih strana pojavljuju se kategorije, nastor se is-
puni ljudima/

/Iz daljine se čuje zvuk topova i mitraljeza. Kroz sve
zvuke probija muzika "Forst mars", koručano: hitlerove
soldateske, svi slušaju./ /Zvukove probija čitov glas./

TIGI

Dožar drugog imperijalističkog rata sve jače bjesni, sve
više se čari, zahvata sve nove ^{i nove} čitove, počinje svjetski
imperijalistički rat radi nove podjele svijeta. U toku
godinu dana što bijesni imperijalistički rat, potpuno
je spalio maske kojim su bili maskirani imperijalistički
osvajajući i sa oba tabora. Postalo je kao dan jasna da
engleski i francuski imperijalisti nisu zapalili nov
ratni požar očrvene slobode, demokracije i nezavisnosti
malih naroda, već radi očrvene svog kolonijalnog im-
peta i hegemonije koju su učili pobijediti u prošlom
imperijalističkom ratu. Postalo je kao dan jasna da
ne teški i teški i imperijalisti ne vate kao radi
takošnjim ispravljaju versajlske repove, učujuće u
uglaču radi njihov i drugo vanjnih naroda, već
radi toga da zavladaju kolonijama i tržištima...

/Čuje se zvuk mitraljeza i zvuk topova, sve jače i
jače.../

ZAKLJEK

Na petoj zemljakoj konferenciji, izabran je novi ce-
tralni komitet. Za člana CK KPF izabran je i Beera Ste-
panković.

KOPIJA *Handwritten*

1.1. Okupacija Jugoslavije je počela. Bio je to čest
 gost 1941. ^{Handwritten} ~~Handwritten~~ je brzo i čvrsto deževovati.
 Drug Tito je dalekovidno preovladao tak dešavanja. Par-
 tija se hitno pripremila za odbranu zemlje i organizirani
 ustanski narod. ^{Handwritten} ~~Handwritten~~ su na svim
 remska svom snagom. ^{Handwritten} ~~Handwritten~~ je izlet aprila, 1941.

/Čula se Hitlerov govor, deklamirano polako i raspoložen/

KOPIJA

Beograd je bombardovan. Hitlerove vojskovođa je okupi-
 rala i Jugoslaviju. Već četvrtog aprila 1941. godi-
 ne neposredno je Krajskomandatura u Beogradu. Tamo
 je održano partijsko savetovanje. U najtežim okolnos-
 tima počinje je ilegalni partijski rad.

/ZBOMERA/

KOSTA

Toma, kako ide sa desetinama za prikupljanje oružja?

TOMA

Tri već rade. Dvaćeset pušaka je već prebačeno. I puškonitraljez što ga je Blagoje sklonio, očišćen je i rasnovljen. Noćas ga prebacujemo.

KOSTA

Pojačaj akcije prikupljanja oružja. Isture će obavestiti...
/ulazi Jova/
Vraži se Duga.

JOVA

(Kutavski)

Njuški su već u selima. Objavljujemo potrebu mobilizacije naroda protiv okupatora.

KOSTA

Ko je na čelu?

JOVA

Čeo je i tet Savić i Zeletova grupa.

KOSTA

Budite oprezní. Fol-cijeli pad njuškaju na sve strane.

JOVA

Ništa se govori kod kuće. I po gradu se od naših niko ne vidi.

/ulazi Jovan Šivković - Šučurac/

DUBRAV

ima razvoja veseli iz Moskve.

KOSTA

/vazna i bitna/ do-bro! veselo, i ova svetovnja, ite...
/da je lepši svet!/
/

MIRKA

Šta je svet? Ova...
/

BUDUĆAK

Božela su hopenja.

KOSTA

Znam, direktiva je da se svi kompromitovani povuku iz grada. Eno, podeli desetine, jedni neka sakupljaju oružje i municija, a drugi cipele, obuće i sanitetski materijal.

DUBRAV

Znaš da treba da se povučemo iz grada.

KOSTA

Znam.

DUBRAV

Organizaciju desetina će preneti, svi podjete, do čel-
ne budnog.

BATA

Razilazite se drugovi. Sutra u isto vreme, šćavno,
/Kosta, Doba, Bata i Budući su!/
/

5. 1. 1944

Ukoliko je vreme, dođi na stanicu.

OMIČIĆIĆ

Ni čeka do stаницe, i vi preko mosta.

1944

Ne prelazi preko mosta. Idi do Teslića sa dragom...

OMIČIĆIĆ

Breće!

/Dobro, čeka, Omladina i još neki kreću po mostaru /
bitno lepe parče pa zidov' u/

GLAS (Baca)

Isiti... /nekoliko penzionera/

/trika nekolicina osoba u polurazmaku/

ZONA

Ukoliko se izvršilo skružno partijsko savezovanje u
Bratimovcu, blizu Dobrova u kraju Tamo Testiću, naz-
nali smo za napad Mitkova na Sovjetski Zvezon. Dvadeset
drugi jun, 1944. Bio je to izrazak kao je Partije po-
zvala sve patriote na ustazice.

PRVI RUKOVODILAC (Pajević)

Radnici, zadržajte svoje rodove što vaše Partije, kom-
unističke partije. - vodite u odlučni i poslednji
boji

RABNIK (Kerndana)

ili komunisti, postojimo van da zajedno sa nama stvarate
kao i danas se srušene ograde, da proteramo i uklonimo
neprijateljske narode!...

DRUGI RABNIK (Tovarnika)

Nezavista, sve što dolazi od okupatora i njegovih slugu,
na šteta je našeg naroda!

PRVI RABNIK

Štiti fašizmu - sloboda naroda!

/Štuje se slog: "Štiti fašizmu-sloboda naroda!/"

KOMUNISTI /za svaku revoluciju višestru-
ka zemaljsku okupaciju/

Bočele su mnogobrojne diverzantske akcije, nekog časa,
svetog krunika, dakle i odmah, svetoga dana dizao se
olamen val drugit delom sveta. Često je fabrika gla-
tne Litonice Tliša, dovele deset vagona žita u teska-
vaštog "Hiro", maljano oko, razmrgene kercima, iz-
ad parku "Dovei Lugoviča", sa ulicama je gverla "Ka-
ve-vrste", boljševički zemljaci i nemacki komioni. Or-
ganizovane su masovne pobune, slični su povijesni-
ski vojnici i paljetjasi agnosti... Bilo je to celo
članova partije i slugovaca postroja, elpodijaca, (tr-
delice, Građja, Dorečja, Vučja, H' roševca, Dasečian,
Trajana, Kudava, Šišinca, odsred....
Naredni ustazak je premoć!

VOJNA STRANA (Tovarnika)

Nezavista je grad! Nizozem je da ostati novostite grad.
Svi koji su kompromitovani pred policijom odmah treba
da se odaju KPC.

/Štuje se slog: "Lupa kodakom u vrata, gverljave!"

G-53

Govorniki Govora, mojkni bi komunističari:

/opet: menjava/

NIKOLI BRAS

(Aba)

Utiži ako smeš, džubre upotrebis!

/opet: pucnjava, završavajuće dione/ //

/KOSTA/

/Kosa u partizanskoj logori, u šumi/

KOSTA

Bio je već septembar 1941., kad sam stigao u oćreč,
 iznad Vrbice, kakav suššan dan... De novi borci polno
 zakle... ..

DRUGI STANIKOVIĆ-MAVI

Станак
 Mi, narodni partizani Jugoslavije, letili smo se svu-
 žja za narodnom borbu protiv krvoločnih neprijatelja,
 koji parobilo našu zemlju i istetiliju naše narode.
 U ime slobode i pravde našeg naroda, zaklinjamo se, da
 ćemo disciplinovanu upornu i neustrasivu, ne štedeti
 svoje krvi i živote, vadići borbu do potpunog unište-
 nja fašističkog okupatora i svih naroda izokrajka!

/Grupa partizana više ponavlja za Mlavim./

/Dolazi Lepče, sa puškom u ruci/

LEPČE

Eato!

KOSTA

/zakle' je/ Šešči Lepče nojei devojčice : ojal

LEPČE

Tato, tata najed smo zajedno, leti ule počla je sv-
 arica revolucija,

KOSTA

/vama,ic za/ Zasad još nije, devojčice, Ervo Lepča će
 odbraniti zemlju od fašista... i gde si ti?

LEŇE

U španělské četi, Jani a rukovoditelu SKDJ-a.

KONTA

Jani! Měla věc o barabara?

LEPČE

Iha! Debila sam zaplatit, da na uradnjem terenu organizacij omledim. Upravil me Španci, ja sam iz ne oseba i polobgla...

KOSTA

ti si moj hromot partisan,

DEČI

Mama, imaš li vesti o našim i Vari?

KOSTA

Kuzi sam rekla da su se Veron i Ilija u selo. Ja i Leakova još traju. Komunisti su po Gibraltaru da se nešto ne brinemo...ajli dve da se već vraći...

LEPČE

Šed nizam da idem. Imam kontakt rukovoditelu SKDJ-a. E, dve je su unom i Kaza....

KOSTA

Što krećete na teren, gledaj da budete zajedno. Učinite sam se sa. Ivoje volim i moj pištolj, a!

LEPČE

/naprili su/ Ti u' meni najveći Odoh....

/Dolazi Vano/

VANO

Česta, nije ni sastanak štaba i partizanskoj mirovnoj
stru.

KOBILO

Ivo i o.

/Sastaje se štab, u dubini vodi se život odreda/

PLAVI (Paquya)

Drugovi, jedan bitan sastanak. Dakle, do početka.

KOZA

Šavilo su da je u najbliži odred formirao, kakovodi štab
Pogašarević.

PLAVI

Ši čimo na vranjski teroci poslati jednu desetinu, na-
lavnom Vranjance.

KOBILO

Da, to je dobro, da pojača sastav odreda u početku.

PLAVI

Stošino pred prvom večer Jovijom. Čaklučil' smo na prvo
sahodno Vućje.

KOBILO

Što svega treba snepozobiti štofara kaze Teckarevića,
koje radi za štabe.

PLAVI

Predlažem da u napadu na Vušje učestvuju četiri desetice.

KOGA

Pazi, fabriku i mesto čuva jeka Šanderrerijske stanice.

PLAVI

Znam, zato ćemo mi osvojiti prve stаницe i pobući, sve snužje, a onda tek razorušiti stanicu oko fabrike.

MILAN KACILOVIĆ - MILAN

Predlažem da Koga načini plan, kako će se upotrebiti hrana i ostalo, što ćemo doneti iz fabrike.

KOGA

Blaženo se.

KOGA

Predlažem da jedan deo ide na izdržavanje odbrane a da drugi pošalimo najsiromašnijim ljudima u Vušju i oko nje.

PLAVI

Vrio dobro.

SV

Blaženo se.

KOGA

Formiraću jedan akcioni komitet u samom Vušju. Oni će najbolje znati sve prilike i ljude.

1947

Dobra. Čuće, drugovi, na početak. Sastanak je završen.

/Svi se razilaze. Vidi se priprema i početak akcija.
Čuće se živost pred akcijom/

KOBIJA

I tako su počele akcije oduda, jedan za drugim. Dugo-
bačjanje Vučja, napad i oslobađanje Vlasotince, i vi-
kuplja, akcije na željezničkoj pruzi Kriš-Sloplje, os-
brana Ležana, stvaranje prve partizanske slobodne ter-
itorije. Odrad je 'šao iz akcije u akciju....

Ubrzo je održan sastanak Okružnog komiteta na kojemu su
i članovi ja odlučila da se formiraju novi partizanski
odredi....

/za vreme ovog monologu na sući je akcija partizana/

PRVI ODRED *Trayko*

Dobrovački odred....

DRUGI ODRED *Mija*

Jablanički odred....

TRTI ODRED *Muharema*

Pašićki odred....

ČETVRTI ODRED *Foka*

Vranjski odred....

/PROMENA/

ROSTA

Ono je noćasak 1942. godine. Neprijatelj je započeo ofenzivu preko nas... Nema, bugarski okupacioni korpus, četnici, ustaševci, usđinili su zajednički plan da prođu u susjednu teritoriju Beševca, Kričevca, Klobučja.

PRVI PRIZOR *Prizor*

Je sam kurir iz spruzje-jablaničke čete. Došao je napad na nas kod Gušvara...

VABA

Prigovori pojačanje za Kričevca...

ROZA

Četa je već spremna. Polazi, četvrti leskovačka...
Četvrti leskovačka, pokret!

VABA

Prva komandiranti odredi u Duztoj reci, Jablanici i
Kričevci...

DRUGI PRIZOR

Prigovori, dolaziti iz prve leskovačke. Vode na ostre bo-
je kod Gušvara. Četa je prinudjena da se povuče...

ROZA

Polazi... drugo pokret!

/svi kroči, po njemu, svara borbe/

KOPPI

Če smo mi to radi

KOPPI

Na dobrih vodnjakih.

KOPPI

Čezovi žark na hitan nagovorak.

/Štiti se ustreljen/

VAŠA

Evo nos.

PRVA

Drugovi, pritisk neprijatelja je vrlo jak. Inace do-
sta gubitaka. Moraćemo privremeno da napustimo ovu teri-
toriju. Predlažem da se odred vrati na Lukavice.

TOMA

A šta ćemo sa barcima posrednih teritorijalnih četa?

MILAN

U toku noći neće se, u manjim grupama probiću i neka
idu svojim braćama. Pripremo neki barjake na ovim
barcima i ilog, ići u cilje.

KOPPI

Kad predložim da se odred vrati na Lukavice želim da
ostanu u odredima budu uključeni kao aktivni borci.

VASA

Ne smatrate li, drugovi, da je opozna da se sada vra-
ćamo na Krievicu. Proletari su zaposeđnuti od četvika,
tada: čine sudeći,...

KOPIA

Košica se i ne bi bilo nesigurno, ako se d;Kimo sklonila
Krievicu i čimovnicu, prema Franju.

PLAVI

Drugri čuo odvećo prebacio bi se preko vruće i čuane
Morave u Babišku goru.

VASA

Misliti da je to, čete, nesigurno, jer znamo da je ve-
priatelji zasloćeo ofanziva protiv Ustajškog čitoina.

ROMA

Do znači da se na slažete sa povratom na Krievicu?

M. 174

Ja se ne slažem.

ZNAVI

Ali, drugovi, to je još i izlaz. Sa evim strana je
neovijatelj.

KOSKA

Moje pravce nisu sigurne u ovom trenutku. Dolje u ču-
tine barom evde gje smo. Probiću o se.

PLAVI

En je za povybol na Eufavine?

/povob/

/čičak po godini, postepeno, najvotni diša molo/

DOMA

Kakle, odlično je. Vrešame se na Eufavine.

/vucujevl...protrčavaju ljudi/

DRAŽI/MI

Dražići, nepadaju!

MILAN

Komandiri, svako, pošaljite ljude u tri pravca:
Ispičac, Popovac, Čilovo.

KOSTA

Čitaj! su već otišli prema Čilovu.

MILAN

Komandiri, dve čete su u jednom i tokom noćasće da se
povuku, nekad, preko Kukovići... onda drugog rečanje.

KOSTA

Košice odmah! Makimal! Makimal!

KOSTA

Brvo šaljite izmet!

MILICA

Bratze Milane, mi za odgovor je pod zastavom. Igra se
krajem prema Igraštu...

MILICA

Polovno drugovi! Polovno! Štači u spol. pravcu...

/veliki polovno: borbeni, čija se i dalje pucnjava i vika/

MILICA

Da si tebi?

MILICA

Gde si sad.

MILICA

Već se desetine povlače. Tata, ideš s tobom.

MILICA

Krećemo prema Igraštu.

MILICA

Meno, kreni s nama. Kreće Igrašom probivši se prema
Kulovici.

MILICA

Čekaj, i ljubička je sa mnom. Ljubinka! Ljubinka!
Ajde sa mnom.

MILICA

/veliki dolazi/ Napali su zecaninu.

/pretršivanje borbeni. Dvostran /

MILICA

Napred, drugovi! Probacaj se! Brže... Brže...

KOSTA

Stolenice se vidi prvi u jarku. Taj drugi stoji...
/pucnjava, Lepša se čuvali za jarkom i jarkom/

KOSTA

Lepša: Karijama id, ova roje!
/pucnjava i ču je. Nera i Ljubinka pucaju iz pušaka/

KOSTA

On i drugi, ljubavni...
/Kosta pritrči Lepšetu, ova kašljaju i zovi je još
nogu. Zastin je jednom rukom vuče za sobom, zaštitnicu
im drže Nera i Ljubinka/

/cela grupa ide nako vreme, prati je pucnjava/

KOSTA

Kosta, znamo da si blizu! Pucanj...

KOSTA

/pucolži Nera na zemlju, ova iz...
iz pušaka/
Jatre, ču.../

/svi trže pucaju/

KOSTA

Kosta, znamo da si je ču...
biti...

KOSTA

...zastin... zoi Pucaji /pucaj ču je/

GRAB

Dolijao si, bando komunistička: Da be!

/Vidaju kako se oko Karlo, Lopše i Avere/

GRAB

Tako je započelo...

KOŠTA

Incaj, Ljubinka! /Ljubinka je sa/

GRAB

Kosta predaj se!

KOŠTA

Dobro izdajnički! Ovo je Kosta Blavencović i živ se
ne predajem izdajicama!

GRAB

Oato! Ne predajemo se!

GRAB

Ne predajemo se, čika Kostu!

LJUBINKA

Ne predajemo se, drugovi!

GRAB

Lopše, Lopše našel Ostađemo vođina!

LEWIS

esto, esto, ... esto no!

/esto es, vivo por un sueño de un día en una vida.
Bomba explotadora/

/esta vida/

/esta vida/

/PREDGOVOR/

PRVA PARTIZANKA

Na leđovima ovog grada su već veliki revolucionarni član
Centralnog komiteta i Komunističke partije Jugoslavije,
sekretar Okružnog komiteta i načelnik generalne škole borbe
za socijalizam - Kosta Stamenković.

DRUGA PARTIZANKA

Pored njega i veliki vojvoda Kola Leposava Stamenković-Lapča.

TREĆA PARTIZANKA

I Kosta Stamenković - Četnik.

ČETVRTA PARTIZANKA

I Olivera Đorđević-Ljubinka.

PETA PARTIZANKA

Petava Partizanka

Čovek je svetlost. Kosta je došao i ostao među nama
kao svetlost. Prošao je velikim putem.

PARTIZAN

U ovom, Narodnooslobodilačkom vojniku i partizanskom od-
redu Jugoslavije rastu, nastaju revolucionarni snovi,
pod rukovodstvom vrhovnog komandanta vojske. Odredi: Le-
kovački, Jablaničko-Pešavački, i drugi, prerasaju
u bataljone Prvog južnomoravskog odreda. Tako su Le-
kovački bataljoni nazvani svetim i jednom "Kosta Stamenkovićem".

ZAKLJUČAK

Partizanski vojnici: Kosta i Kosta i Kosta, u socijalizam,
u svetlu novog Jugoslavija!

GLASOVI

Pokret...pokret...pokret...pokret.....

/Šuje se Nov: "Ide Ti. o neko Romanije..."/

- z a v e s t -

X R O .

